

ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM V PRAZE V LETECH 1979 - 1981

Zdeněk Dragoun a kolektiv

Archeologické výzkumy v Praze v letech 1979-1981 měly dvě základní podoby: dlouhodobé výzkumy zařazené do státního plánu archeologického výzkumu spolu s výzkumy systematickými a výzkumy záchranného charakteru. Prvně jmenované jsou doménou Archeologického ústavu ČSAV a jsou v tomto období reprezentovány především výzkumem Vyšehradu a areálu Památníku národního písemnictví na Strahově.

Na výzkumech záchranných, které představují převážnou část archeologického dění v Praze, se podíleli pracovníci Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody a Muzea hlavního města Prahy. Kategorii systematických archeologických výzkumů se nejvíce blíží výzkumy předstihové, prováděné především tam, kde jsou předpoklady pro závažný přínos k řešení odborných otázek, především společensko-hospodářských a chronologických, nebo kde lze očekávat možnost zaplnění mezer ve stávající pramenné základně. Zde je nutné na prvním místě jmenovat předstihový výzkum areálu Ungeltu, který probíhá již od r. 1976 a je příkladem zdařilé spolupráce archeologických institucí.

Samostatnou kapitolu tvoří předstihový výzkum v oblasti výstavby Jihozápadního Města na pátém pražském obvodu. Zejména výzkum polykulturní lokality na Malé Ohradě je svým rozsahem jedním z největších výzkumů realizovaných na území našeho hlavního města. V souvislosti s výstavbou trasy IB pražského metra mohl být proveden archeologický výzkum v prostoru Jungmannova náměstí a v jeho nejbližším okolí.

Vzhledem ke kvantitativnímu nárůstu předstihových výzkumů se v předchozích letech dostaly na okraj pozornosti drobné stavební akce (výkopy inženýrských sítí, hrubé terénní úpravy, skryvky ornice, výstavba rodinných domků a garáží, otvírání nových pískoven a meliorace zemědělsky využívaných ploch), při nichž velice často dochází k porušení archeologických památek. V tom případě má nesmírně důležitou roli rychlost a operativnost odborného zásahu, zamezující jejich dalšímu poškození či úplnému zničení. Proto byla v rámci archeologického oddělení MMP založena v r. 1979 „Záchranná pohotovostní skupina“ (ZPS). Základním předpokladem její práce bylo vytvoření systému evidence, který by podchytil probíhající i plánované stavební akce. Na něj bezprostředně navazuje provádění terénních kontrol a stavebních dohledů, záchranných akcí a výzkumů. Výsledkem této činnosti jsou „Terénní nálezové zprávy“ a podchycení akcí v mapovém systému, který slouží k základní rychlé orientaci. Tak došlo k přechodu od náhodně hlášených archeologických nálezů k jejich systematickému aktivnímu vyhledávání a sledování.

Na rozdíl od prvních dvou let, kdy činnost ZPS probíhala převážně v rámci MMP, došlo v r. 1981 k zintenzívnění spolupráce s PSSPPOP a AÚ ČSAV na bázi nově koncipované Pražské archeologické komise, která se stala poradním orgánem NVP.

PRAHA I - HRADČANY LORETÁNSKÉ NÁM.

V září 1981 provedlo PSSPPOP sondu ve výkopu pro stožár veřejného osvětlení na Loretánském nám. na Hradčanech před východním průčelím Černínského paláce. V 18. stol. zde stála barokní kaple sv. Matouše, jejíž půdorys je dosud vyznačen v dlažbě. Rozměry sondy byly 3 x 3 m, kóta povrchu stávající dlažby 276,70. Vrstvu pod ní tvořila navážka, vyrovnávající povrch při stavbě terasy arch. Janákem ve třicátých letech našeho století. Pod ní byla zachycena koruna opukového zdiva, táhnoucího se podél západní strany sondy. Šlo nejspíše o fragment základu jednoho ze tří renesančních domů, stávajících zde před výstavbou kaple sv. Matouše. Zbývající část výkopu byla v celé severní polovině porušena novodobým zásahem ze třicátých let dosahujícím až vyrovnávací navážky. Zásah končil na kótě 274,30, kde nastupovalo rostlé podloží výrazně žlutého jílu se zlomky opuky. Stejně úroveň dosáhla i základová spára zdiva. Neporušené souvrství se tedy zachovalo jen v jižní části výkopu. Době výstavby renesančního zdiva náležela vrstva (podlaha?) z jílu a cihel, dvě mocné hlinitopísčité vrstvy pod ní spočívaly na kulturním horizontu středověkém (kóta 275,50 - 60), s keramikou 13. stol., pod níž, oddělena výraznou žlutou vrstvou jílu a opukových štěpin, byla další vrstva středověká, s inventářem starší keramiky s okraji kalichovité profilace a výzdobou několikanásobné vlnovky. Hluběji ležící hlinité vrstvy až k podloží byly již bez nálezů. Při jižní straně výkopu byla pod zmíněným jílem s opukou odkryta kamenná skříňka čtvercového půdorysu ze čtyř opukových desek, zapuštěných do jílového podloží. Rozměry desek byly cca 30 x 40 x 5 cm. Celý objekt vyplňoval homogenní hlinitý zásyp jen s jedním zlomkem keramiky a několika kůstkami nikoli lidskými. Funkce tohoto nálezu bude teprve zhodnocena. Není však bez zajímavosti, že naše sonda, která ležela v prostoru rozsáhlého hradištního až středověkého pohřebiště, zkoumaného v r. 1934 až 1935 I. Borkovským, zachytila svou jižní polovinou právě kontrolní blok onoho výzkumu, zatímco novodobý zásah v její severní polovině byl dávnou sondou I. Borkovského.

Helena Olmerová

PRAHA I - MALÁ STRANA

HARANTOVA A NEBOVIDSKÁ UL.

Při sledování výkopu plynovodní rýhy pracovníky PSSPPOP se realizovaly dvě zjišťovací sondy, jimiž bylo dno rýhy (hl. 2 m) prohloubeno až na úroveň podloží. První sonda, situovaná při ústí Harantovy ul. do Karmelitské (7 m severozápadně od severovýchodního nároží domu čp. 387/III), poskytla profil 240 cm vysokého nadloží (kóta 191,9 - 189,5), jehož báze o mocnosti 50 cm je tvořena dvěma černohnědými jílovitohlinitými vrstvami, porušenými 30 cm hlubokou hrobovou jámou se zbytkem kostrového pohřbu. Horizont nad kótou 190,0 tvořily stavební sutě, zakryté asfaltovým kobercem vozovky. Druhá sonda na nároží ulic Nebovidské a Hellichovy zastihla úroveň podloží (kóta 186,14) v hloubce 390 cm pod povrchem vozovky.

Jarmila Čiháková-Draganová

HELLICHOVA UL.

Na jaře r. 1979 bylo pracovníky PSSPPOP náhodně zjištěno provádění stavebních úprav v kotelně Státního ústředního archívu (čp. 388 a 459/III), která je situována u jižního průčelí budovy, hledícího do Hellichovy ul. (kóta chodníku 192,0). Dokumentovaná stěna 1 m hluboké rýhy v podlaze kotelny (kóta 186,9) prokázala, že při založení kotelny byla odstraněna spolu s nadložím i původní úroveň podloží. V intaktním stavu zastihla rýha jen

spodní část jednoho objektu (rekonstruovatelný průměr 150 cm) datovaného podle keramiky s kalichovitou profilací okraje do rozmezí 11. - 12. stol.

Jarmila Čiháková-Draganová

JOSEFSKÁ UL.

V letních měsících r. 1980 provedlo PSSPPOP rychlý záchranný výzkum v prostorách školy (čp. 626/III), kde byly dvě učebny přestavovány na tělocvičnu. Budova školy sousedí s Kaiserštejnským palácem (čp. 37/III), jehož dvůr byl v malé části podroben archeologickému průzkumu v předcházejícím roce. Na 24 m² bylo prozkoumáno 48 m³ raně a vrcholně středověkého nadloží, z něhož pouze 1 m³ byl tvořen sídlištními vrstvami; zbytek byly fragmenty nejméně 38 vícevrstevnatých objektů ve vzájemných superpozicích. Sídlištní vrstvy se dochovaly v intaktním stavu jen na bázi nadloží v ploše cca 3 m² do výše maximálně 35 cm. Jejich pozvolný nárůst dokládá kromě profilu i vývoj v keramickém inventáři, datovatelném do 10., snad i do konce 9. stol. Doposud se tato keramika nalézala na malostranských lokalitách jen v druhotném uložení, zde poprvé má vlastní stratigrafické umístění a vystupuje jako homogenní náplň nejstaršího sídlištního horizontu. Nálezová situace zcela vyloučila dletrvající pravěké osídlení zkoumaného prostoru, které by vedlo k vytvoření sídlištní vrstvy; poskytla však rozsáhlý pravěký objekt a sporadické pravěké nálezy, většinou přemístěné. Sídlištní vrstvy 9. (?) - 10. stol. bezprostředně nasedaly na geologické podloží, jehož původní úroveň na kótě 190,6 zaručovala naprostou bezpečnost před povodněmi od samého počátku osídlení. Shora bylo sídlištní souvrství vymezeno dnem jednoho z objektů, prokazujících intenzivní osídlení v průběhu 11. - 13. stol., provázené značným nárůstem terénu. Nejvyšší zastižená úroveň raně středověkých vrstev (kóta 192,2) dokazuje, že se do poloviny 13. stol. zvýšil terén minimálně o 1,6 m, z toho patrně do průběhu druhé poloviny 12. stol. o celý 1 m. Sledovaný výzkum navázal na data získaná výzkumem dvora čp. 37/III, z nichž některá upřesnil, pro jiná poskytl podklady pro jejich znovuzhodnocení. Oba výzkumy se tak svou vypovídací hodnotou pojí v jeden celek, který je významným dokumentačním bodem v rekonstrukci vývoje osídlení v pražském podhradí.

Jarmila Čiháková-Draganová

MALOSTRANSKÉ NÁM.

Záchranný výzkum ve dvoře Kaiserštejnského paláce (Malostranské nám čp. 37/III), realizovaný ve spolupráci AÚ ČSAV a PSSPPOP v lednu - únoru 1979, vyvolalo náhodně objevené bagrování dvora v rozsahu 1 aru do hloubky 5 m. Výzkum, probíhající souběžně s výkopovými pracemi, zastihl už jen zbytky bagrovaného nadloží (původní výška 440 cm), které sledoval sedmi sondami podél obvodu dvora. Jejich výsledkem je zjištění, že zkoumané nadloží vzniklo v celé své dochované mocnosti (místy 260 cm) už v předlokačním období jako výsledek souvislého osídlení, jehož intenzita se zde projevuje nejen vysokým nárůstem terénu, ale i velmi složitou stratografií a četnými objekty převážně sídlištního charakteru (např. polozemnice s dochovanými dřevěnými konstrukcemi stěn). Tyto objekty se kumulovaly především v nejspodnějším horizontu nadloží (v. 100 cm), který je datován keramikou s kalichovitou profilací okraje. Počátky osídlení ve zkoumaném prostoru datují ojedinělé nálezy keramiky středohradištního charakteru; vesměs se v druhotném uložení vyskytovaly převážně v úrovni pleistocenních svahových hlín (kóta 190,4 až 190,2), která se povlovně svažovala k východu asi 2,5 % spádem.

Ladislav Hrdlička - Jarmila Čiháková-Draganová

MALTÉZSKÉ NÁM.

V srpnu 1980 byly dokumentovány výkopy pro kanalizaci v domě čp. 480/III na Maltézském nám. Reprezentativní vzorek stěny 3,58 m hluboké rýhy (kóta současné úrovně 191,6) zastihl úroveň podloží (kóta 189,2), na niž nasedala zhruba 20 cm mocná jílovitá vrstva s nesouvislou polohou oblázků na bázi a keramickým materiálem patrně z 10. stol. Výzkum bude pokračovat v nepodsklepeném přízemí domu po dohodě se stavbou.

Jarmila Čiháková-Draganová

PRAHA 1 - NOVÉ MĚSTO**JUNGMANNOVO NÁM.**

Archeologické oddělení MMP provádělo od r. 1980 archeologický dohled při dílčích přeložkách inženýrských sítí na Jungmannově nám., v prostor u budoucí stanice Můstek - trasy IB metra, které předcházely větším zemním zásahům. Současně v témže roce proběhl menší ověřovací výzkum v areálu kláštera u Panny Marie Sněžné (ve spolupráci se SÚRPMO), jako doplnění stavebně historického průzkumu. Hlavní výzkumná sezóna se uskutečnila v předstihu před vlastní stavbou v r. 1981 (duben - srpen). Původně uvažovaná prováděcí metoda zjišťovacích sond, které měly být voleny tak, aby postihly předpokládaná nejdůležitější místa, se nakonec rozvinula do plochy. Výzkum přinesl dva nejzávažnější objevy, týkající se: a) kostela Panny Marie Sněžné, b) nejstaršího osídlení lokality. Cílem výzkumu (r. 1981) i dohledu (r. 1980) bylo rozřešit otázku, zda byla realizována výstavba západního průčelí kostela, a jaký byl tudíž rozsah, event. půdorys tohoto chrámu. Dosud stojící presbyterium úctyhodných rozměrů i některé součásti bočních lodí (stavebně historický průzkum dr. ing. J. Muka - SÚRPMO) opravňovaly k reálné úvaze o možnosti zachytit průčelí kostela nebo aspoň jeho část v prostoru Jungmannova nám. Podařilo se odkrýt torzo základů západního průčelí kostela o šířce 180 cm s opěrákem a dalším opěrákem na severovýchodním nároží. Založení bylo provedeno na podložních štěrkopiscích, místy se zachovaným náplavem. Relikty nejstaršího osídlení potvrdily již předtím získané poznatky z akcí v r. 1980. Osídlení před založením kláštera a kostela zde existovalo již ve 13. stol. Ve zkratce můžeme jmenovat doklady vývoje osídlení této lokality i ostatní podstatná zjištění, přinesená výzkumem v r. 1981: pozůstatek objektu a vrstvy z 13. stol.; část základů kostela Panny Marie Sněžné; odpadní jímka přizděná k opěráku s početným obsahem nálezů keramiky, organických zbytků; fragmenty základů dalších objektů; západní hranice středověkého hřbitova; podchycení komunikačního tahu v prostoru náměstí; archeologická stratigrafie ne všude stejné kvality i doplňující zjištění geologického charakteru (upřesnění nivelety rostlého terénu štěrkopísků i zlomku původního povrchu maninské terasy). Konečné zhodnocení jednotlivých etap vývoje osídlení a jeho forem na lokalitě, včetně zhodnocení objevu kostelního průčelí, může být podáno až po zpracování dokumentace nálezových okolností i nálezů samotných v konfrontaci s historicko-topografickými údaji.

Julie Richterová

PŠTROSSOVA UL.

V r. 1979 pokračovali pracovníci PSSPPOP ve sledování výkopových prací na stavbě plynovodu v Opatovické a Pštrossově ul. Na čtyřech místech se podařilo získat řez intaktními terény. Sonda III (sondy I a II byly popsány v PSH XIII, 1981, str. 178): byla vyhloubena v Pštrossově ul., ve vozovce před domem čp. 201. Podloží, tvořené zde písčítým holocenním náplavem, bylo zachyceno na kótě 193,56. Na podloží ležela 4-6 cm silná vrstvička propáleného jílů, na kterou nasedala sypká hlinitá vrstva s četnými úlomky lidských kostí.

V této překopané hřbitovní vrstvě byla na kótě 193,75 zachycena spodní část hrobové jámy, na jejímž dně ležel zbytek kostry orientované západ-východ. Sonda byla bez nálezů. Hrob náleží bezpochyby ke kostelnímu hřbitovu nedalekého kostela sv. Vojtěcha, vrstvička na podloží je reziduem staršího osídlení. Sonda IV: byla vyhloubena západně od sondy III před domem čp. 201. Podloží, stejné jako v předcházející sondě, bylo zjištěno na kótě 193,00. Nasedalo na ně 50 cm silné souvrství sídlištního charakteru obsahující nepočtený keramický materiál 13. - 14. stol. Sonda V: byla vykopána v Pštrossově ul. před domem čp. 190. Na kótě 192,70 zachytil výkop povrch štěrkopísku. Z vrstev nad ním se nepodařilo získat žádné nálezy. Sonda VI: vyhloubena v Pštrossově ul. před domem čp. 198. Štěrkopísek byl zachycen na kótě 192,78. Ze zjištěných vrstev je nutné upozornit na 12 - 14 cm silnou vrstvu valounků pevně spojených jílovitopísčítým pojivem, která velmi pravděpodobně představuje středověkou komunikaci. Její povrch měl kótu 193,46. Sonda byla bez nálezů.

Michal Tryml

VÁCLAVSKÉ NÁM.

V souvislosti s generální rekonstrukcí tiskárny n. p. Mír byl v letech 1980 a 1981 prováděn pracovníky archeologického oddělení MMP záchranný archeologický výzkum. Díky pochopení stavby jsme r. 1980 prozkoumali plochu nově rekonstruované haly v severní polovině domu čp. 835. Zde po začátní plochy pro základy nové rotačky se podařilo odkrýt dvě kruhové studny a zakreslit uložení geologických vrstev v jejich blízkosti. Studna I o průměru 204 x 198 cm a dochované výšce 130 cm je postavena z lomových kamenů na sucho kladených. Její vnitřek vyplňovala zavážka skládající se z maltové drtě, úlomků cihel a hlíny obsahující organické materiály, kosti a zlomky keramiky. Poblíž jižní stěny haly se západně od studny I objevila další studna. Studna II má průměr 2,5 m. Její plášť dochovaný do výšky 80 cm byl tvořen z kamenů na maltu. Uprostřed kruhového pláště jsme našli kotlovité dno složené z červeně vypálených cihel. Uprostřed dna se rýsovala zabetonovaná obdélníková jámka. Po rozebrání cihlového dna se ukázalo, že obvodový plášť studny pokračuje ještě hlouběji. Prostor pod cihlovým dnem a štěrkopískovým podložím byl zasypán šedě jílově písčítým materiálem, zlomky cihel a rozdrčenými kameny. Obě studny byly zahlobeny do vltavských písků a obsahovaly keramické nálezy z 15. - 16. stol. Záchranný výzkum pokračoval po roční přestávce až na jaře 1981, kdy dělníci našli v jihovýchodní části suterénu zlomky keramiky. Při záchranném výzkumu bylo odhaleno zděné nároží, které je porušeno novodobými základy šachty. Nároží pochází z jámky o dochované délce 225 cm a šířce 90 cm. Její zdivo je složeno z opukových kamenů na maltu a zapuštěno do vltavských štěrkopísků. Koruna jámky byla až do r. 1981 zakryta betonovou podlahou, která překrývala i základy výtahové šachty. Při výzkumu jámky jsme v hnědém písčitém zásypu našli keramické střepy z 15. - 16. stol. Z významnějších nálezů je třeba jmenovat objev ložtického poháru, větší množství keramických nádob a skleněnou křivuli.

Václav Huml

PRAHA 1 - STARÉ MĚSTO

DLOUHÁ TRÍDA

V letech 1979 a 1980 proběhly poslední práce na rekonstrukci plynovodu v prostoru křižovatky Dušní ul. a Dlouhé třídy. V obou případech bylo znovu ověřeno zvrstvení historického nadloží, které korespondovalo s výsledky z r. 1977. Novými výkopy byly prořaty další dva hroby již dříve zjištěného raně středověkého pohřebiště (viz PSH XII, 1980, str. 238). U žádného z obou hrobů nebyl nalezen doprovodný materiál, který by mohl upřesnit

dobu funkce pohřebiště, takže se i nadále jeho datování opírá především o nález denáru Břetislava II. (1092 - 1100).

Zvonimír Dragoun

HAŠTALSKÉ NÁM.

V r. 1981 provedlo PSSPPOP v rámci rekonstrukce objektu předstihový archeologický výzkum na zahradě domu čp. 789. Hloubková sonda o rozměrech 24 x 1,5 m byla orientována ve směru sever-jih. Archeologické podloží tvořil hnědý jílovitý písek, který v místech, kde nebyl porušen mladšími zásahy, převrstvoval v síle 30 - 50 cm pleistocenní štěrkopísky. Povrch štěrkopísku stoupal od kóty 285,20 směrem k jihu až na kótu 186,95. V jižní části sondy byl ale do štěrkopísku zahlouben vrcholně středověký objekt i hroby nedalekého kostela sv. Haštala, takže niveletu jeho původního povrchu nelze přesně určit. Z nadložních vrstev je nejzajímavější 30 - 50 cm silné souvrství, které nasedá přímo na podložní písek a představuje nejstarší fázi osídlení. Při jeho rozebírání jsme odkryli řadu objektů: jámy různých rozměrů, ohniště i kúlové jamky. Souvrství je datováno keramickými nálezy, mezi nimiž převažují tvary se vzhůru vytaženými a zduřelými okraji. V menší míře jsou zastoupeny i fragmenty s kalichovitou profilací. Z dalších nálezů je nápadný značný počet kusů strusky, nepřímou dokládající v blízkém okolí kovářskou nebo železářskou činnost. Toto nejstarší souvrství bylo překryto 50 cm silnou vrstvou opukové drtě a menších opukových kamenů, která se směrem k jihu pozvolna vyklíňovala. Její povrch měl kótu 186,50 - 60. Jde nepochybně o pozůstatek velmi intenzivní stavební činnosti. Hypoteticky lze uvažovat o stavbě blízkého Anežského kláštera. Lze shrnout, že dosavadní výzkum areálu (na pozemku proběhne ještě stavební výroba a v jejím rámci i hloubení nových kanalizačních rýh) přispěl k poznání a datování nárůstu historického terénu vltavské nivy v této části Starého Města. Počátky osídlení zde dosud nelze klást před 12. stol.

Michal Tryml

KONVIKTSKÁ UL.

Na zjišťovací sondáž ve sklepech pod severním traktem domu čp. 291/I z podzimu r. 1978 (L. Hrdlička - J. Draganová, PSH XIII, 1981, str. 162) navázalo PSSPPOP předstihovým systematickým výzkumem jihovýchodního sklepa, který probíhal od srpna 1979 do února 1980. Získané výsledky neodporují poznatkům z předcházející výzkumné sezóny. Potvrdily, že zájmové území bylo poprvé osídleno v době charakterizované keramikou s kalichovitou profilací okraje v závěrečné fázi jejího vývoje (druhá až čtvrtá čtvrtina 12. stol.). Jediná zachovaná průběžná vrstva z této doby (síla 12 cm), která nemá charakter běžné sídlištní vrstvy, byla během svého nárůstu porušena sérií objemných jam válcovitého či hruškovitého tvaru, nikoli současných, z nichž největší má rekonstruovatelné oválné ústí o rozměrech cca 5 x 3 m a hloubku 230 cm (její část zastihla zjišťovací sonda v r. 1978). Její výplň je tvořena asi ze dvou třetin druhotně přemístěným podložím; podobně je tomu i u dvou jam sousedních. Tvar jejich stěn a stratigrafická situace svědčí o tom, že šlo nejspíše o exploatační jámy, v nichž se těžil jemný, sytě žlutý, lehce jílovitý písek. Až druhotně byly pak tyto jámy využity pro odpad (struska, dýzny) produkovaný intenzivní železářskou výrobou, která se v blízkém sousedství provozovala od samého začátku zdejšího osídlení, jak dokládají nálezy strusky v nejstarší vrstvě. Vzhledem k nalezeným dokladům železářské výroby na místě blízké Betlémské kaple lze tak předpokládat, že na jihovýchodním okraji pravobřežní nivy byl v polovině 12. stol. rozlehlý výrobní okrsek. Kdy na zkoumaném prostoru dochází k přeměně jeho charakteru z výrobního na sídelní a kdy je jeho plocha rozčleněna do parcel, nelze na základě dosavadního výzkumu jednoznačně určit, neboť dochovaná, jen 30 cm vysoká báze

nadloží, nezachytila již úroveň nad vrstvami s železářským odpadem. Odpověď lze snad hledat v existenci sídlištního objektu (polozemnice?), z něhož se pod podlahou sklepa zachovala jen spodní část, zasypaná v první polovině 13. stol. (klasické zduřelé okraje). Prokazatelnější doklady měla poskytnout sonda na dvoře; zastihla však rozsáhlý, stratigraficky složitý, vrcholně středověký objekt (z jehož výplně pochází velké množství druhotně přemístěné keramiky z druhé poloviny 13. stol.) a několik dalších, do podloží zahloubených objektů v superpozici, které zničily původní nadloží v celém prostoru sondy.

Jarmila Čiháková-Draganová

MALÁ ŠTUPARTSKÁ UL.

V souvislosti se stavebně historickým průzkumem ambitu bývalého minoritského kláštera sv. Jakuba (Malá Štupartská ul., čp. 635/I) byla v jeho rajském dvoře provedena PSSPPOP zjišťovací sondáž (říjen 1979, duben - červen 1980), jejímž úkolem bylo zjistit počátky osídlení v prostoru východně od Týna. Třemi sondami byl získán severojižní příčný řez nadložím rajského dvora (kóta povrchu 192,4), na severu ukončený zdívkou křížové chodby první poloviny 14. stol. Z celkové kubatury výzkumu (67 m³) zhruba čtyři pětiny představovaly novověké vyrovnávací vrstvy a stejně staré výplně objektů, tvořené převážně nesoudržnou stavební sutí. Novověké objekty (minimálně čtyři) tvoří soustavu, která narušila i větší objekt z poloviny 13. stol., z něhož byl zastížen jen fragment o rozměru cca 2 m², přičemž se nepodařilo fixovat ani část jeho půdorysu či stěny. V polovině 13. stol. byl zasypan i malý objekt, porušený základovým zdívkou ambitu, který vyplňovala tmavá zemina, proložená tenkou, souvisle propálenou vrstvou. Z jejího průběhu je zřejmé, že zachovaná jáma je jen spodní částí objektu, jehož ústí bylo ve vyšší úrovni. Tenká, víceméně souvislá maltová vrstvička, která překrývá tento objekt i geologické podloží v jeho okolí, prokazatelně nasedá na úroveň předzákladu gotického ambitu. Povrchová podložní vrstva (kóta 191,2), jež se zachovala na ploše cca 1 m², se svým složením liší od svrchních písků označovaných „posejpe“, jak je známe ze staroměstských lokalit; spíše odpovídá drobným písčitém šterkům pleistocenní terasy IVa. Skutečnost, že na povrchu podloží nebyla zastížena žádná sídlištní vrstva, ale jen báze staveništní vrstvy ze 14. stol., je závažná vzhledem k výplni v objektech z poloviny 13. stol. V tomto kontextu vystupuje do popředí i otázka původního uložení dvou tmavých, 20 cm vysokých vrstev s homogenním keramickým materiálem z poloviny 13. stol., jimiž byla proložena výztuž jednoho novověkého objektu. To jsou podněty k domněnce, že se nepodařilo zachytit v neporušeném stavu původní povrch podloží, ani nejspodnější polohy původní stratigrafie. Obě snad bylo odstraněno úpravami terénu při výstavbě nového ambitu po požáru kláštera v r. 1316. Srovnáním se stratografií v nejbližším dokumentačním bodu, v Malé Štupartské ul. proti domu čp. 636/I (L. Hrdlička, PSH XIII, 1981, str. 173), plyne, že směrem k východu stoupal původní reliéf tohoto území jen velmi povlně. Míra tohoto stoupání se však vzhledem ke zmíněným terénním úpravám nedá přesně určit. Stejně jako v areálu Týna, i zde se vyskytly, ovšem jen v druhotném uložení, sporadické keramické tvary, které v typologické řadě lze zařadit mezi okraje kalichovité a klasické zduřelé okraje (plochá okružní a archaické deriváty zduřelého okraje). Otázku, zda tyto zlomky, absolutně datovatelné před r. 1200, jsou dokladem předklášterního osídlení zkoumaného prostoru, nebo zda sem byly přemístěny ze vzdálenějších míst, výzkum neřeší.

Jarmila Čiháková-Draganová

MASNÁ UL.

V září 1981 byl sledován výkop vodovodu ve dvoře čp. 620/I v Masné ulici. Dokumentovaný řez historickým nadložím zde doplňoval výsledky sledování výkopu plynovodu ve zmíněné

ulici v r. 1977 (PSH XII, 1980, str. 237). Zjištěná stratigrafická situace je hlavně zachycením valounkové dlažby, překrývající nejstarší sídlištní horizont, analogická situaci ve východní části Masné ulice a koresponduje tak s vyslovenou hypotézou o původním přímém směru komunikace, ústící snad v blízkosti severovýchodního rohu Staroměstského nám., ve stejném místě jako Týnská ulička do dnešní Dlouhé třídy. Samotná valounková dlažba byla porušena blíže nespecifikovatelným zahloubeným objektem s materiálem pokročilého 13. stol., který by zřejmě již mohl souviset s přeložením starší komunikační trasy.

Zdeněk Dragoun

PERLOVÁ UL.

V souvislosti se stavbou stanice trasy B metra na Jungmannově nám. proběhl v letech 1980-1981 archeologický výzkum MMP. Cílem akce v Perlové ulici bylo získání souvislého řezu staroměstským opevněním, vzniklým ve 2. čtvrtině 13. stol. Větší část výzkumu byla realizována v r. 1980, kdy byla zkoumána plocha od vnitřní vyzděné stěny hradebního příkopu až za vlastní hradební zeď Starého Města. Vnitřní stěnu příkopu zpevňovala 85 cm široká zeď stavěná převážně z křemence, v menší míře doplněného opukou. Na její koruně stála parkánová zídka o šířce 65 cm a dochované výšce 120 cm. Stavebním materiálem byla lomová opuka, vnější líc zídky byla stavěna z 8 cm vysokých cihel. Podstatnou část sondy zaujímal plocha vlastního parkánu, širokého cca 18 m a ukončeného 210 cm silnou hradební zdí, stavěnou z opuky. Její základová část obnášela 60 cm, nadzemní zdivo se zachovalo do výšky 130 cm. Oba zachycené fortifikační prvky porušovaly nejstarší složku historického nadloží s ojedinělými nálezy drobných fragmentů raně středověké keramiky. Z doby funkce parkánu pocházela vrstva s keramikou 14. stol. Následující horizont destrukčního charakteru je možné pravděpodobně spojovat s částečnou demolicí hradeb po r. 1367 nebo z jejich narušení v bojích mezi Starým a Novým Městem v r. 1429. Mladší složky nadloží byly zničeny recentními zásahy. Na omezené ploše za hradební zdí, tzn. již uvnitř Starého Města, byl zachycen zahloubený objekt pravoúhlého půdorysu pravděpodobně spízního charakteru. Objekt porušoval nejstarší sídlištní vrstvu a byl stratigraficky mladší než hradební zeď. Z jeho zásypu byla získána kolekce nádob, datovatelných do 2. poloviny 13. stol. Vzhledem ke změnám projektu nemohla být 2. etapa výzkumu v r. 1981 provedena v zamýšleném rozsahu. Za plného chodu stavby se podařilo dokumentovat vnější vyzděnou stěnu hradebního příkopu až na jeho uměle neupravované dno.

Zdeněk Dragoun

STAROMĚSTSKÉ NÁM.

Během r. 1980 probíhala rekonstrukce plynovodu před severní, jižní a východní frontou Staroměstského nám. Zvrstvení historického nadloží bylo sledováno celkem patnácti sondami volenými pokud možno v pravidelných intervalech s ohledem na stav zachování středověkých terénů. Jednotlivé sondy přinesly jen v minimální míře nálezy raně a vrcholně středověké keramiky. Úprava povrchu prostranství či komunikace valounkovým štětem byla zjištěna jen zřídka a nesouvisle. V žádné ze sond prohlubujících výkop plynovodu nebyly v kontrastu se zjištěními z r. 1943 (výkop protipožární nádrže) zachyceny zahloubené objekty. Jejich výskyt se zřejmě soustřeďoval uvnitř plochy tržiště a nikoli při jeho okrajích. Proti geologickým předpokladům byla v blízkosti ústí Pařížské ul. do Staroměstského nám. nepochybně zachycena plocha terasy IVa nad říční nivou Vltavy.

Zvonimír Dragoun

Výsledkem záchranné akce z března 1981 při hloubení rýhy pro novou vodovodní přípojku k domu čp. 548/I (nároží Staroměstského nám. a Železné ul., parcela č. 1090) je poznám stratigrafie terénu náměstí před jeho jižní frontou. Dokumentovaný profil nadloží (kóta 192,8 - 191,66), tvořený zde dvěma horizonty, z nichž spodní (čtrnáct vrstev o celkové mocnosti 60 cm) připomíná typickou stratigrafii komunikace nebo veřejného prostranství, je cenným dokumentačním bodem, který umožňuje rekonstruovat původní reliéf náměstí (svažoval se k severu 5% spádem) a jeho další vývoj v poledníkové ose mezi vyústěním Železné a Pařížské ulice. Přínosem akce je i první archeologické zjištění hloubky 1. podlaží pražského románského kamenného domu vůči okolnímu terénu. V případě čp. 548/I dosahuje výškový rozdíl mezi tehdejší úrovní náměstí (kóta 188,7) 310 cm, což znamená, že 1. podlaží tohoto známého románského domu v jižní frontě náměstí nebylo suterénem, nýbrž již v době stavby mělo funkci sklepa. Toto zjištění, které je v rozporu s dosud tradovanými názory, nelze zatím zobecnit vzhledem k ojedinělosti případu. Mělo by se však stát podnětem pro jeden z úkolů základního výzkumu, který by studium problematiky pražských románských (a tzv. románských) domů rozšířil o okruh otázek, jež by rozdílly v míře zahloubení prvního podlaží těchto domů řešily nejen z hlediska funkce a chronologie, ale i z jejich vztahu k situování v terénu. Kritériem by měla být poloha v nivě nebo na terase a výškový rozdíl mezi podlahou prvního podlaží a hladinou podzemní vody v době normálu i za stoletých vod, a to jak v době před, tak po stavbě pevných jezů v řece.

Ladislav Hrdlička

PRAHA 1 - HRADČANY

STRAHOV

V r. 1979 navázal výzkum v bývalé premonstrátské kanonii na Strahově na sondáž sezóny 1978 (PSH XIII, 1981, str. 161 - 162). Byly dokončeny práce v sondách u severní věže konventní baziliky s cílem přesně datovat základy zde nalezené zaniklé románské kaple, přispět k datování románského transeptu (dodnes je zčásti zabudován do severní věže) a dokončit výzkum části předpremonstrátského pohřebiště. Na základě torzovitě dochované stratigrafie uvnitř i vně románské kaple (kaple je známa již od padesátých let) a stratigrafie uvnitř jejího mladšího západního přístavku bylo možné kapli datovat do přelomu 12. a 13. stol. Překvapení přinesl výzkum základů transeptu - severní věže. Ukázalo se, že dnes patrná vnější líc části základového zdiva pochází z mladší než románské přestavby. Jde patrně o mohutnou plentu, která překračuje zdivo západního závěru zaniklé románské kaple. Svým severozápadním rohem se plenta opírá o korunu torza jakéhosi románského základu. Tento základ probíhá ve směru jihozápad-severovýchod a je na jihozápadním konci uzavřen nárožím. Jeho podélná osa nesouhlasí s osou severní zdi transeptu, ani s osou zaniklé kaple; měl by se proto projevit alespoň v negativu v prostoru lodě kaple. Při hloubkovém výzkumu v lodi kaple se však pokračování tohoto zdiva také neprojevilo, a to ani jako negativ, takže o jeho smyslu není možné zatím rozhodnout. Snad zde nacházíme vodítko pro vysvětlení zprávy o stavebních změnách v r. 1182. Západní průčelí zaniklé románské kaple k vnější lici popisovaného románského torza přiléhá velmi těsnou spárou. Stavební materiál a především červenavé pojivo jsou velmi podobné u zaniklé kaple i u torza pod severozápadním rohem věže - transeptu. V úrovni pod základovou spárou zaniklé románské kaple spočívaly další předpremonstrátské hroby, které obsahovaly kromě koster (většinou dětí) předměty datující pohřebiště do 10. stol. s pravděpodobným přesahem do 9. stol. Z hrobového inventáře, vykazujícího velkomoravské kontakty především nálezy dvou gombíků, je nutné uvést bronzové šperky podunajského typu, dřevěné vědérko s plechovým pláštěm, segmentové skleněné perly, olivovitý koral, esovité záušnice malého průměru aj. Pokračování tohoto pohřebiště jsme sledovali v sondách před východními apsidami konventní baziliky a na

velkém nádvoří u translačního sloupu se sochou Ecce homo. V poslední z uvedených poloh byla vypreparována hrobová jáma nesoucí stopy sekundárního otevření. Na dně hrobu spočíval důkaz druhého otevření jámy a zároveň vysvětlení tohoto činu, totiž spálená hromádka lidských kostí. Jde tedy mimo vší pochybnost o doklad vampyrismu na tomto strahovském pohřebišti. Další sondy jsme položili u západního průčelí kaple sv. Voršily, na prostranství před západním průčelím baziliky P. Marie a v těsném východním sousedství bývalého hospodářského dvora na západním okraji území kanonie. V sondách západně od kostela byla shledána zcela novověká situace. Tuto skutečnost lze nejlépe vysvětlit velkými terénními úpravami za opata Questenberka v I. polovině 17. stol. Tehdy byl patrně starý kulturní horizont odkopán, a proto zde nacházíme pouze navážky 17. a dalších staletí. U kaple sv. Voršily barokní úpravy nezasáhly až do rostlého jílovcového podloží, a proto se zde podařilo nalézt zbytek pohřebiště mladohradištního původu. Dosavadní nálezy v prostoru strahovské kanonie dostatečně splňují očekávání a lze si jenom přát, aby průběh dalšího výzkumu mohl detailněji objasnit vývoj celého unikátního románského strahovského komplexu.

Petr Sommer

PRAHA 1 - STARÉ MĚSTO

UNGELT

Systematický předstihový výzkum Ungeltu, zahájený v r. 1976 v souvislosti s připravovanou regenerací celého areálu (PSH XIII, 1981, str. 165 - 174), pokračoval i v letech 1979-1981, kdy se na jeho realizaci podílel AÚ ČSAV (L. Hrdlička) a MMP (Z. Dragoun, J. Richterová). V r. 1979 byl dokončen výzkum v nezastavěných plochách (Týnský dvůr, dvůr domu čp. 646/I) a od r. 1980 se zaměřil na nepodsklepena interiéry v obvodové zástavbě na jižní straně Týnského dvora (domy čp. 641/I, 642/I a 646/I) a podél jeho severovýchodního a severního obvodu (domy čp. 636/I, 638/I a 630/I). V letech 1980 až 1981 se uskutečnil i dohled při hloubem inženýrských sítí v Týnském dvoře a v ulicích kolem ungeltního bloku. V 7. pětiletce bude systematický výzkum Ungeltu probíhat ještě dvě sezóny, z nichž v první se ukončí výzkum v čp. 638/I a 630/I a ve druhé bude realizována sondáž v čp. 643/I a plošný výzkum dvora a nepodsklepeného přízemí v domě čp. 1049/I.

a) Týnský dvůr, parcela č. 1065

V Týnském dvoře, parcela č. 1065, se zkoumala jeho střední a východní část dvěma zjišťovacími sondami (š. 3 m), z nichž sonda č. I - 2 navázala v rovnoběžkovém směru na sondu z r. 1978 (PSH XIII, 1981, obr. na str. 166) a sonda IV sledovala poledníkovou osu východní poloviny dvora. Obě sondy prokázaly, že zvyšování úrovně terénu nad gotickou dlažbou (kóta 191,1) probíhalo v celém Týnském dvoře současně. Nově se zjistilo, že tento nárůst terénu se uskutečnil ve dvou etapách, časově oddělených trváním funkce objektu č. 9/79 (válcovitá zásobní jáma s ústím ve výšce 191,5 m n. m.). Datovatelné artefakty, nalezené v tomto horizontu násypů a navážek, opakovaně prokázaly, že úroveň Týnského dvora se začala záměrně zvyšovat už v průběhu vrcholné a pozdní gotiky, na jejímž sklonku již bylo dosaženo zhruba dnešní úrovně terénu (kóta 192,4 - 192,7). Báze těchto navážek nasedala v celé trase sondy 1-2 na gotickou valounkovou dlažbu, kterou ve východní části sondy kryly odpadkové vrstvy, vzniklé při provozu na komunikaci. Vzhledem k tomu, že toto dláždění dosahovalo v sondě maximální mocnosti a že na obě poledníkové strany se vytrácelo nebo měnilo na pouhou terénní úpravu (s převahou opukových úlomků, zlomků prejzů apod.), lze hlavní komunikační trasu v rovnoběžkovém směru, již se v Týnském dvoře používalo

v první polovině 14. stol., lokalizovat právě do míst sondy č. 1-2. Tato dlažba, zastižená výzkumem v r. 1978 i v západní polovině dvora, představuje ve zkoumaném nadloží novou etapu v urbanistickém vývoji Ungeltu, v níž se již začal stabilizovat dnešní rozsah Týnského dvora. Vzniku této dlažby předcházely totiž nejen velké terénní úpravy, při nichž došlo ke snížení starší úrovně terénu a ve východní části sondy dokonce i k odstranění povrchových poloh geologického podloží, ale i asanace kamenné zdi, která dosud oddělovala areál původního Týna od dnešní východní poloviny Týnského dvora. Z této zdi, která v poledníkovém směru probíhala napříč Týnským dvorem mezi domy čp. 642/I a 1049/I ve vzdálenosti 3 m od vnitřní hrany zaniklého příkopu, zachytil výzkum pouze nejspodnější základovou partii (š. 80 cm) v sondě 1-2 a v sondě č. V před domem čp. 642/I. S ohledem na zmíněné terénní úpravy lze její výstavbu archeologicky datovat pouze intervalem, jehož spodní hranici vymezují starší sídlištní vrstvy z první třetiny 13. stol. a horní její asanace před vydlážděním dvora na počátku 14. stol.

Opevnění nejstaršího jádra Týna zastihla sonda 1-2 mezi domy čp. 1049/I a 642/I. Zde na východní straně pozůstávalo toto opevnění pouze z příkopu, jehož případné další prvky nebyly zjištěny. Nelze vyloučit, že funkci palisády plnila zadní stěna dřevěné obvodové zástavby, jejíž pozůstatky v podobě náznaků vnitřně členěných srubových (?) konstrukcí se nacházely ve vzdálenosti 5,6 m za vnitřní hranou příkopu. Důležitým přínosem výzkumu je zjištění provizorní východní hranice Týna po zasypání příkopu, která ve dvou mikrofázích (žlab a následný dřevěný plot) zachovávala jeho průběh.

Ve východní polovině dvora byly nejstarší polohy nadloží v sondě 1-2 totálně zničeny úpravami terénu pro gotickou dlažbu a plošně rozsáhlými zahloubenými objekty ze 13. stol. Pozoruhodným z nich je především objekt č. 19/79, který je svými rozměry (12 m ve směru západ - východ), hloubkou (2 m) i vnitřní úpravou (vypálené stěny a ploché dno, vápenná podlaha) analogický centrálně situovanému objektu v původním jádře Týna. Tento objekt, jehož západní stěna porušila vnější hranu příkopu i žlab, byl směrem k jihu sledován v kanalizační rýze až k průčelí domu čp. 643/I.

Pozitivní výsledky o počátcích a vývoji osídlení ve východní polovině Týnského dvora poskytla pouze sonda č. IV, v níž relativní hustota objektů sídlištního (zemnice), hospodářského a patrně i výrobního charakteru ostře kontrastuje se sídlištní strukturou uvnitř původního jádra Týna. Stopy nalezeného plotu mohou naznačovat, že zde vývoj již od samého počátku probíhal na rozparcelované půdě, na níž i orientace všech pravouhlých a protáhlých objektů respektovala směry vytyčené příkopem. Nejstarší osídlení v tomto prostoru, které se v nadloží projevilo jen minimálním nárůstem sídlištních vrstev, je archeologicky datováno výskytem keramiky, jejíž okraje jsou profilovány do tvaru plochého okruží nebo archaických derivátů zduřelého okraje. Ani zde nebyly tedy nalezeny typologicky starší nálezy, které by dokládaly osídlení v dnešním areálu Ungeltu před polovinou 12. stol.

Výsledky výzkumu z r. 1978-1979 byly v Týnském dvoře obohaceny o poznatky, získané sledováním a dokumentováním stratigrafické situace v nově budovaných kanalizačních a vodovodních přípojkách k jednotlivým objektům v obvodové zástavbě dvora. Podařilo se v nich např. zachytit západní stěnu centrálně situovaného objektu v západní polovině dvora, jehož ostatní rozměry zjistil výzkum v r. 1978, a další řez objektem č. 1/78. Negativně ovšem vyzněly pokusy o archeologické datování stávající zástavby kolem Týnského dvora, neboť stratigrafický vztah nadloží ke zdivu byl ve většině případů narušen staršími výkopy inženýrských sítí podél průčelí objektů nebo mladšími úpravami jejich základů.

Ladislav Hrdlička - Zdeněk Dragoun - Julie Richterová

Čp. 636/I, parcela č. 633

V r. 1980 byla třemi sondami zkoumána plocha ve dvou nepodsklepených interiérech severního křídla čp. 636/I. V západní místnosti sledoval výzkum další průběh kvádrkové

opukové zdi, zachycené na dvoře v sezónách 1977 až 1978, v nově odkryté délce téměř 6 m. Zdivo se vyznačovalo stejným charakterem i stupněm dochování jako na dvoře (tzn. použitím rozměrných kvádrů později více či méně poškozených ohněm - PSH XIII, 1981, str. 170). Osídlení předcházející stavbu zdi je charakterizováno keramikou se zduřelou a vzhůru vytaženou profilací okrajů. Ve srovnání se situací na dvorku postrádáme zde objekty výrobního charakteru.

Ve východní, částečně zahloubené místnosti, bylo zachyceno stejně staré osídlení, reprezentované fragmentem mělce zahloubeného objektu, několika kúlovými jamkami a jedním ohništěm. Z vrcholně středověkého období byly zjištěny schody, zprostředkující komunikaci mezi prostorami dnešního čp. 636/I a dnešního čp. 634/I, nacházejícími se v nestejně úrovni. Podle nálezů z výplně pod zadržkou horní partie schodů pozbyla tato komunikační spojka svoji funkci po polovině 14. stol.

Poslední sonda ověřovala stratigrafickou situaci v jižní části východního interiéru a sledovala další průběh základové partie společné jižní obvodové zdi obou prostor, která je na západním konci přizděna k opukové kvádrkové zdi. Tato gotická zeď, odkrytá z druhé strany při výzkumu ve dvoře, navozovala především svým založením hluboko do podloží šterkopísku představu podsklepené prostory v interiéru severního křídla čp. 636/I (viz PSH XIII, 1981, str. 170). Po výzkumu v r. 1980 je třeba hledat pro enormní hloubku základů, zdůrazněnou ještě mohutným kamenným pilířem na dvoře, důvody statické.

Geologické podloží stoupá na zkoumané ploše povlovně k východu (190,80 až 191,05 m).

Při dalších stavebních výkopech v jižní části dvora byl zachycen průběh ožehnuté kvádrkové zdi dále k jihu pod stávající průjezd domem čp. 637/I, takže její celková spolehlivě zjištěná délka na parcele domu čp. 636/I dosahuje 22 m.

Zdeněk Dragoun

Čp. 638/I, parcela č. 635

V r. 1981 proběhla 1. etapa výzkumu v nepodsklepených prostorách domu čp. 638/I. Soustředila se na místnost v severovýchodním nároží objektu. Archeologický výzkum prokázal, že do 1. poloviny 16. stol. zde fungoval dvorek s odpadní jámkou téměř čtvercového půdorysu. Jímka porušila raně i vrcholně středověké vrstvy, svažující se mírně směrem k jihu. Geologické podloží probíhá téměř vodorovně s lokálními nerovnostmi v rozmezí výšek 190,86 až 191,03 m. Výzkumem byla odhalena vnitřní líc kvádrkové zdiva, zachycené z vnějšku na dvoře a v nepodsklepeném přízemí domu čp. 636/I v letech 1977-1978 a 1980. Do úrovně povrchu pozdně středověkého dvorku byla na východní straně místnosti zachycena neomítnutá zeď v podobě šesti 20 - 38 cm vysokých řádek a zhruba o 20 cm rozšířená základové partie. Rozšířený základ porušil nejstarší složky historického nadloží s keramikou charakterizovanou zduřelými a vzhůru vytaženými okraji a byl překryt nestejně silnou maltovou krou, místy zcela mizející, představující patrně, stavební úroveň kvádrkové zdi. V totožné stratigrafické situaci bylo zaznamenáno zdivo stejného charakteru i na severní straně místnosti; odlišovalo se podstatně širším předzákladem (70 cm) a značně nižší dochovanou partií nadzemního zdiva (maximálně 2 řádky). V místě styku severní a východní zdi v severovýchodním nároží místnosti byl zřejmě v 16. stol. přistavěn pilíř nesoucí vynášecí oblouk, na nějž byla nazděna kamenná plenta zakrývající a zpevňující tehdejší nadzemní část kvádrkové zdiva. Tento pilíř nedovoluje konstatovat vzájemný vztah severní a východní zdi, jejich současnost a pravděpodobné provázání je však takřka nepochybné. Do podloží se zahlubovalo osm kúlových jamek, z nichž čtyři souvisejí zřejmě s konstrukcí lešení ke stavbě kvádrkové zdi a ostatní patří ke staršímu horizontu.

Výzkum pokračoval v r. 1982 v jižní místnosti a dalšími sondami, ověřujícími průběh pozdně románské zdi dále k západu a datujícími sklep pod západními dvěma třetinami objektu.

V prostorách domů čp. 636/I a 638/I bylo nepochybně zjištěno zdivo pozdně románského charakteru, které patří k jednomu objektu, z něhož byly zaznamenány části východní a severní zdi. Vzhledem k délce východní zdi (celkem téměř 25 m) je nepravděpodobná její příslušnost k románskému domu a je možné funkci zdi označit jako ohradní, ať již náleží k původně samotnému dispozičnímu celku nebo k jedné ze stavebních etap Týnského dvora. Podstatná zjištění k její interpretaci může přinést zamýšlený výzkum v nepodsklepených interiérech a na dvorku čp. 1049/I, tedy v prostoru možného styku severní zdi s nejstarším jádrem Týna.

Zdeněk Dragoun

Čp. 646/I, parcela č. 641

První etapa archeologického výzkumu, sledujícího zde stejně jako v případě objektu čp. 636/I situaci vně nejstaršího jádra Týnského dvora, proběhla v r. 1979. Nepravidelnou křížovou sondou byla zkoumána plocha dvora domu. Zvrstvení historického terénu bylo silně narušeno recentními zásahy, takže je bylo možno dokumentovat jen ve dvou nevelkých úsecích. V západní části dvora bylo zachyceno intaktní historické nadloží v šířce maximálně 1 m; skládalo se z převážně písčitých poloh, probíhajících téměř rovnoběžně nad sebou a nepřesahujících svou mocností 20 cm. Geologické podloží, tvořené rezavě hnědým pískem a rezavým šterkopískem, bylo zjištěno v úrovni 191,10 m. U severní zdi dvora bylo zaznamenáno zvrstvení nadloží pod recentní cihlovou jámkou v mocnosti cca 80 cm. Charakterem vrstev i nadmořskou výškou podloží odpovídá předchozí situaci. Pod dnem cihlové jámky, jejíž severní stěna byla připlentována ke zdi vymežující na severu plochu dvora, byla odkryta základová část opukového zdiva s předzákladem v úrovni 191,53 m a část nadzemního zdiva, jehož horní partie byla zakryta zmíněnou cihlovou plentou. Charakter nadzemního zdiva pro nepatrnou velikost jeho odkryté části nelze jednoznačně určit; není vyloučena možnost, že se jedná o řádkové kvádrkové zdivo o výšce řádků 15 a 17 cm.

V r. 1981 proběhl výzkum v nepodsklepených přízemích domu v západním křídle objektu. V severní z obou prostor byla odkryta sonda v celé délce místnosti. V podstatné části třímetrového zvrstvení nadloží byly zachyceny vrstvy novověkého původu. Středověké horizonty byly narušeny dvěma jámkami; mladší z nich byla kruhového půdorysu a vyzděna z lomového kamene, starší se vyznačovala pravoúhlým půdorysem a obsahovala početnou kolekci keramiky a skla z 2. poloviny 15. stol. Torzovitě byly zachyceny vrstvy vrcholného a raného středověku. V jedné z vrstev náležející k ranému středověku byla výzkumem zjištěna destrukce blíže zatím neurčeného výrobního objektu, zastoupená fragmenty strusky, vypálené a přepálené bloky písčité mazanice s otisky nádob nebo někdy s dochovanými torzy přepálených střepů.

Severní stěnu sondy představovala 1 m dlouhá opuková kvádrková zeď, nestejně narušená ohněm a zachycená v nejzachovalejším místě ve výšce 270 cm nadzemního zdiva. Byla vyzděna z rozměrných kvádrků o výšce jednotlivých řádků 16–29 cm, délka jednotlivých kamenů kolísala mezi 23–60 cm. Úroveň předzákladu, vystupujícího maximálně o 10 cm před linií líce, stoupala směrem k východu z úrovně 191,12 na hodnotu 191,40 m. Kvádrkové zdivo pokračovalo dále jak k východu, tak k západu mimo rozsah zkoumané místnosti. Na východní straně k němu bylo přizděno novověké zdivo, na západě znovu zdivo stavěné z rozměrných opukových kvádrů s předzákladem v úrovni cca 191,20 m. Pro archeologické datování obou zmíněných kvádrkových zdí jsou důležité nálezy z vrstvy, která překrývá předzáklad starší z nich, představující pro ni terminus ante quem, a která koresponduje s úrovní předzákladu mladšího zdiva, určující pro něj terminus post quem. Keramické nálezy z této vrstvy je možno klást do pokročilé 2. poloviny 13. stol. Hlediska stavebně historického průzkumu datují starší z obou zdí do první polovice 13. stol. Nejstarší keramické fragmenty, získané z vrstev vzniklých před výstavbou pozdně románské zdi, časově odpovídají stejným nálezům ze dvora objektu.

Obdobnou stratigrafickou situaci evidovala i sonda v jižní nepodsklepena místnosti. Povrch geologického podloží stoupá od západu k východu z hodnoty 190,88 m na úroveň 191,50 m.

Zdivo pozdně románského charakteru, probíhající ve směru západ-východ a zaznamenané v délce 1 m (jedná-li se na dvoře objektu o totožné zdivo, čemuž nasvědčuje úroveň předzákladu, pak délka zdi dosahuje 17 m), náleží patrně opět zdi s ohradní funkcí. Její pokračování k západu a její možný styk s nejstarším jádrem Týnského dvora byl zničen při stavbě sklepů v čp. 643/I a 642/I. Lákavou interpretační variantou je příslušnost zdiva ke zdi analogického charakteru, zachycené v domech čp. 636/I a 638/I. V tomto případě by představovala jižní stranu dispozičního celku, jehož vztah k nejstaršímu jádru Týna archeologický výzkum dosud nemohl řešit. Jižní strana zmíněného útvaru nedosahuje k jihu až k linii jižní strany jádra Týnského dvora. Tento fakt lze pravděpodobně vysvětlit respektováním staršího románského objektu, známého v jihovýchodním nároží domu čp. 646/I. Další sledování objektu, zaměřené na zjištění průběhu kvádrkové zdi k východu, bude pokračovat archeologickým dohledem při stavebních pracích.

Zdeněk Dragoun

Týnský dvůr, čp. 641/I

Výzkum domu čp. 641/I, jež dnes vymezuje jižní obvod západní poloviny Týnského dvora, se orientoval především na detailní poznání situace podél původního a raně gotického opevnění Týna, kterou na východní straně jen naznačila sonda č. I v Týnském dvoře a na straně severní a zčásti i západní totálně zničily dodatečně vestavované sklepy pod stávající zástavbou. V r. 1980 řešil AÚ ČSAV úkol tohoto významu plošným odkryvem (celkem 150 m²) ve všech šesti nepodsklepených místnostech přízemí domu čp. 641/I (kóta podlah 192,1 - 192,2).

Výzkumem zastižené nadloží, jehož k východu narůstající mocnost (75 až 110 cm) vyrovnala původní sklon podloží (necelých 6 %), sestávalo v celém přízemí ze dvou odlišných horizontů, z nichž horní vznikl až po renesančních a barokních přestavbách dodatečným zvýšením původní úrovně podlahy. Spodní horizont (v. 45 - 60 cm), v západní místnosti zcela zničený vrcholně a pozdně středověkými objekty, se vyznačoval postupným narůstáním tenkých, vodorovně uložených sídlištních i terénních vrstev a absencí větších zahloubených objektů. Jeho báze nasedala na ulehlý povrch pleistocenních sedimentů (kóta 191,35 - 191,5), na němž nejstarší osídlení zanechalo několik desítek malých jamek po zaražených kůlech o Ø 4-6 cm (podobně jako v západní polovině Týnského dvora) a dvě ohniště. Nejspodnější poloha tohoto horizontu (v. 15 cm), tvořená 3 - 4 vrstvami suché a sypké prachovité hlíny s četnými kostmi malých zvířat (převládá kur domácí), zachovává na podélném profilu parcelou (ve směru západ-východ) v délce 20 m konstantní podobu, dokazující jednotný stratigrafický vývoj v místě jejího výskytu. Na příčném řezu mezi Týnským dvorem a Štupartskou ulicí dosahuje její šířka minimálně 4,5 m. Na obou poledníkových stranách ji lemowały paralelně narůstající tmavé hlinitojílovité vrstvy, od nichž ji na jižní straně odděloval 15 cm hluboký žlábek (š. 60 - 70 cm), jehož organogenní výplň indikuje přítomnost dřeva. Na severní straně tuto vertikální hranici totálně zničily základy vrcholně gotické severní zdi domu. Terénní a nálezová situace dovoluje popsanou nejspodnější polohu spodního horizontu interpretovat jako interiér dřevěné povrchové stavby (o minimálních rozměrech 20 x 4,5 m), která byla součástí nejstarší zástavby původního jádra Týna podél vnitřního obvodu příkopu.

Po r. 1278 (terminus post quem, daná moravským brakteátem Václava II., nalezeným v povrchové vrstvě nejspodnější polohy) ji nahradil na zhruba stejném půdorysu nepodsklepený, nejméně trojprostorový kamenný dům, jehož podlaha byla v jedné rovině s povrchem Týnského dvora. Z jeho hmoty se in situ zachovaly základy východní obvodové

zdi, jihovýchodní nároží a jedna z příček (š. 80 cm), podle jejíhož řádkového kvádřikového zdiva lze celou stavbu typologicky hodnotit jako typicky románskou. Její podélné obvodové zdi se dochovaly pouze v negativech, z nichž negativ na severní straně je o 30 cm širší než základová rýha jižní zdi (š. 100 cm). Vnitřní rozměry stavby dosahují 19,5 x 6,5 m, z nichž délka ovšem není konečná, protože západní závěr domu zřejmě zasahoval na parcelu dnešního západního souseda (čp. 640/I). V nadloží interiéru odpovídá této stavební fázi střední poloha spodního horizontu s maltovou bází a vně stavby 40 cm vysoké souvrství, které narůstalo po dobu její existence.

Třetí fázi ve stavebním vývoji domu čp. 641/I představuje vrcholně gotická novostavba, z níž se zachovaly základy obvodových zdí na severní a západní straně a jižní zeď (š. 150 cm), která tvoří stávající jižní průčelí přízemku. K východu pokračovala na parcelu sousedního čp. 642/I, v jehož sklepech mizí její východní závěr i vztah k východní ohradní zdi Týna a k jižnímu ohrazení proluky na místě čp. 642/I. Stavební materiál pro tuto novostavbu zčásti pochází z jejího asanovaného raně gotického předchůdce, jehož brzký zánik byl způsoben požárem, který zanechal stopy na opukových kvádřících, druhotně použitých ve zdivu novostavby pod úrovní terénu. Z dispozice raně gotického domu převzala novostavba pouze jeho šířku a vnitřní členění (využila dokonce i jednu ponechanou příčku), zatímco její půdorys byl posunut o 1,5 - 2 m k jihu stávající uliční čáry a k východu prodloužen o délku jedné místnosti (minimálně 5 m). Podlaha ve všech přízemních místnostech novostavby byla z dusaného jílu na tenké vyrovnávací vrstvě, která zakryla střední polohu spodního horizontu nadloží i zásyp exploatované základové rýhy jižní zdi raně gotického domu. Tato podlaha se stratigraficky váže ke zdivu novostavby, kterou ojedinělé artefakty z vyrovnávací vrstvy rámcově datují do období vrcholné gotiky. Další přestavby domu čp. 641/I, k nimž došlo v renesanci a baroku, podrobně sledoval stavebně historický průzkum (dr. O. Ambrožová).

Poznáním stavebního vývoje domu čp. 641/I se nově vynořuje otázka průběhu a podoby raně gotického ohrazení Týna na jeho jižní straně, jehož dosavadní ztotožňování se stávající uliční fasádou čp. 641/I výzkum vyloučil. Terénní situace na východ od raně gotického domu, kde výzkum nezjistil stopy případného vjezdu do dvora z jižní strany, ani neprokázal příslušnost tohoto prostoru k veřejnému prostranství, zatím nepotvrzuje ani možnou domněnku, že by funkci ohradní zdi mohla plnit jižní (vnější) nebo severní obvodová zeď nejstaršího kamenného domu. Nezbyvá než čekat na příležitost k výzkumu napříč Štupartskou ul., který by definitivně vyřešil problém lokalizace jižního opevnění Týna v jeho nejstarších fázích.

Závažným přínosem popisovaného výzkumu je absolutní datování typologicky románského kamenného domu do doby po r. 1278, které - bude-li potvrzeno definitivním vyhodnocením terénní situace i nálezů - přispěje nejen k reálnější rekonstrukci vývoje Týna, ale jistě i k novému přehodnocení vypovídací hodnoty stavební techniky jako chronologického kritéria ve 13. stol.

Ladislav Hrdlička

Týnský dvůr, čp. 642/I

Úkolem výzkumu v čp. 642/I, realizovaného AÚ ČSAV v letech 1980 - 1981, bylo především sledovat další průběh příkopu a vývoj osídlení nad jeho zásypem, zejména z hlediska urbanistického vývoje Ungeltu. Řešilo jej celkem sedm zjišťovacích sond (č. I - VII), které v celkové délce 24 m probíhaly všemi místnostmi ve východní nepodsklepené polovině domu. Nejstarším zastiženým objektem ve všech sondách byl příkop, jehož trasa zkoumanou polovinou parcely vedla od severu k jihu do Štupartské ul., kde jeho pokračování zaznamenala sondáž ve vodovodní rýze. Z provizorní východní hranice Týna, která nahradila funkci zasypaného příkopu, zachytil výzkum v čp. 642/I pouze žlab (š. 90 cm, hl. 50 cm), jenž zde nesledoval přesně osu příkopu jako v Týnském dvoře, ale pokračoval k jihu od vnější

hrany příkopu ke vnitřní. V sondě č. VII porušil i dvě nejstarší nadložní vrstvy, které se vytvořily vně příkopu během jeho existence.

Povrch zhutněného zásypu příkopu i žlabu se stal podložím dalšího stratigrafického vývoje, jehož výsledkem je 140 cm vysoké nadloží (kóta 192,2 až 190,8), jež vzniklo postupným, ale nepravidelným a nerovnoměrným nárůstem terénu. V jeho složité stratigrafii (např. 5,5 m dlouhý řez č. 2 zaregistroval 190 terénních a zásypových vrstev) se podařilo rozlišit tři základní horizonty. Nejstarší z nich, datovatelný do poloviny 13. stol., se vyznačuje značnou intenzitou osídlení, doloženou 40 - 60 cm vysokým souvrstvím (tmavé písčitojílo-vité hlinité vrstvy s uhlíky a struskou) a řadou objektů spíše výrobního charakteru (pece - ohniště, žlabovitý objekt s výdřevou stěn). V úrovni tohoto horizontu, která se povlovně svažovala do Týnského dvora, se rýsovaly sídlištní objekty, z nichž stojí za zmínku v uliční čáře situované polozemnice č. 4/80 s prkennou podlahou a dřevěnými stěnami (dl. ve směru sever-jih minimálně 6,80 m, hl. 60 cm), a v hloubce parcely mladší zemnice č. 14/80, jejíž hloubka (180 cm), propálené stěny a dno i vápenná podlaha připomínají analogické objekty č. 5 a 19 v Týnském dvoře (jejich jeden rozměr dosahoval až 12 m). Doklady, které prozrazují kamennou výstavbu v blízkém okolí, se v podobě ojedinelých kusů malty vyskytly v tomto horizontu až v mladších polohách.

Druhý stratigrafický horizont tvořily raně a vrcholně gotické hlinitokamenité vrstvy a násypy, jejichž maximální mocnost dosahovala místy až 60 cm. Na jeho bázi se rýsovaly v superpozici dvě zásobní jámy s kruhovitým ústím a kónickými stěnami s výdřevou (starší obj. č. 3/80 s 0 140 cm a hl. 380 cm, mladší obj. č. 2/80 s 0 90 cm a hl. 150 cm), jejichž zásyp obsahoval rekonstruovatelná torza kolonizační keramiky, zlomky gotických skleněných pohárů a mladší z nich i fragment importované tenkostěnné číše z čírého skla. Po dobu nárůstu tohoto horizontu byla jižní hranice parcely čp. 642/I obehána podél dnešní uliční čáry kamennou zdí, jejíž základy (š. 140 cm) jsou provázány se základy kvádrkové zdi, která vymezila západní obvod parcely (nepodsklepeného domu?) východního souseda (dnešní čp. 646/I) a dodnes se zčásti zachovala ve spodních partiích východní zdi domu čp. 642/I. Obě tyto zdi jsou v prozkoumané části čp. 642/I stratigraficky nejstaršími kamennými konstrukcemi, které lze archeologicky datovat terminem *post quem* do doby po r. 1300 na základě nálezového souboru ze zmíněných zásobních jam. Počátkem nebo v první polovině 14. stol. byla v jihovýchodním rohu již obezděné parcely založena i studna, která později sloužila jako odpadní jímka.

V mocnosti ani na úrovni tohoto druhého horizontu se nezjistily žádné stopy ani zbytky, které by bylo možné považovat za podlahu interiéru kamenného domu. Jeho profil a složení, stejně jako existence studny naopak naznačují, že nejméně po celé 14. stol. byla východní polovina parcely čp. 642/I prolukou v jižní obvodové zástavbě Týnského dvora, kterou prokázal i stavebně historický průzkum (dr. O. Ambrožová) objevem gotických oken v západním štítě východního souseda (čp. 646/I), která z úrovně 2. patra hledí na zkoumanou parcelu. Tato proluka, jejíž dodatečné zastavění mezi staršími sousedy (čp. 641/I a 646/I) naznačuje i zalomení uliční čáry, byla až do výstavby sklepa pod čp. 643/I přístupna z východní poloviny Týnského dvora. Dokazuje to vnější severozápadní nároží parcely čp. 646/I, dochované pod omítkou přízemí v čp. 643/I, které je tvořeno zmíněnou kvádrkovou zdí mezi parcelami čp. 642/I a 646/I a ohradní zdí mezi dnešním čp. 643/I a 646/I, jejíž jižní kvádrkovou líc sledoval výzkum v čp. 646/I.

Tato proluka nebyla zastavěna ještě ani k r. 1428 písemně doloženým „domem na rohu proti studni“, který V. V. Tomek ztotožnil s dnešním čp. 642/I. Nelze ovšem vyloučit, že tento původně snad menší dům byl situován mimo zkoumanou část parcely.

I přes pozitivní výsledky zanechal výzkum v čp. 642/I bez odpovědi řadu důležitých otázek, jejichž řešení znemožnila barokní výstavba stávajícího objektu, v jehož sklepech pod západní polovinou mizí mj. i jižní pokračování východní ohradní zdi nejstaršího jádra Týna a její

vztah k východnímu závěru domu čp. 641/I. Zůstává však naděje, že zde zničené podklady pro reálnou rekonstrukci vývoje Ungeltu poskytnou terénní situace pod domem čp. 1049/I na protilehlé straně Týnského dvora.

Ladislav Hrdlička

Týnská ul., čp. 630/I

Třetí etapa výzkumu domu čp. 630/I, uskutečněná AÚ ČSAV v březnu až srpnu 1981, se soustředila na nepodsklepena přízemí jeho středního a zadního traktu, v němž zjišťovací sondáží i plošným odkryvem (celkem 78 m²) bylo prozkoumáno šest místností (kóta podlah 191,3 - 191,5). Jejím úkolem bylo zachytit a datovat počátky osídlení na severovýchodní straně původního Týna bezprostředně za vnější hranou příkopu a sledovat další vývoj tohoto osídlení především z hlediska vývoje sídlištní struktury v rámci jedné domovní parcely zejména v období rané a vrcholné gotiky.

Přínosem výzkumu je poznání původního reliéfu (svažoval se od jihovýchodu k severozápadu 3 % spádem) a zvláště zastižení východního břehu deprese ve štěrcích, které dovoluje lokalizovat východní okraj této lokální mělké deprese v terasových sedimentech napříč celým Ungeltem. Dosavadní výzkum v Ungeltu a jeho blízkém okolí naznačuje, že rozsah této deprese, kterou ještě v pleistocénu zanesly jemné, lehce jílovité a při povrchu slabě zahliněné písky, se zhruba kryje s dnešní západní polovinou Týnského dvora a s nejstarším jádrem Týna. Z toho lze vyvodit, že při volbě konkrétního místa pro založení Týna hrála roli nejen tehdejší struktura osídlení v pravobřežním podhradí a geomorfologická situace terénu, ale i složení pokryvných útvarů. Dostatečně soudržná výplň deprese představovala totiž vhodné podloží pro zahluobené objekty, které si v něm po dlouhou dobu zachovaly původní tvar i za nepříznivě povětrnostních vlivů. Toto hledisko bylo zřejmě rozhodující pro funkci otevřených objektů, k nimž patřil např. i příkop v původní fortifikaci Týna.

V zadní části parcely čp. 630/II výzkum opakovaně prokázal, že Týn byl založen v neosídleném území na východní periférii pravobřežního podhradí, kde teprve jeho založení dalo impuls k zasídlování prostoru i na jeho východní a severovýchodní straně. Rada nejstarších objektů, datovaných keramikou (ploché okruží, archaické deriváty zduřelého okraje) dokazuje, že podobně jako ve východní polovině Týnského dvora i zde začalo osídlení už v době, kdy příkop v původním opevnění Týna ještě plnil svou funkci.

Nadloží, které po sobě zanechalo osídlení 13. stol. (max. mocnost 65 cm), nenarůstalo v zadní části parcely čp. 630/I rovnoměrně. Zjištěné výškové údaje i rozdíly ukazují, že zde nárůst terénu probíhal ve 13. stol. tak, aby se původně mírně svažité terén zarovnal do jednotné úrovně, kterou v jihovýchodním rohu parcely představoval původní povrch podloží (kóta 190,2) a v severním křídle středního traktu úroveň terénu na sklonku 13. stol. (kóta 190,3). Místy takřka nulový, jinde jen minimální nárůst terénu nemusí být však projevem nízké intenzity osídlení, ale i odrazem celkových změn, k nimž došlo při přeměně pražského podhradí v raně gotické město. Celkový nízký nárůst sídlištních vrstev zde i v celém Ungeltu může totiž znamenat, že Týn vznikl až v posledních fázích vývoje, které těmito změnám předcházely, nebo že již od samého počátku se v Týně a v jeho nově osídleném okolí uplatňovala umělá regulace ve zvyšování terénu.

Intenzita osídlení ve 13. stol. je na parcele čp. 630/I doložena hustotou objektů, které se často nacházely v superpozici. V jejich rozložení lze sledovat jistou kontinuitu, kterou mladší objekty zachovávaly i z hlediska funkce (např. zemnice z 1. a 2. poloviny 13. stol.). Radikální změna v dosavadní sídlištní struktuře zkoumané parcely nastává na přelomu 13. a 14. stol., kdy byl postaven střední trakt s podsklepeným severním křídlem a břidlicová ohradní (?) zeď v jižním křídle zadního traktu, která napříč parcelou předělila dosud jednotný sídlištní celek. Ve 14. stol. se začíná stabilizovat i obvod zadního dvora, na což ukazuje rozmístění objektů ze 14. stol. (mj. i jedna zemnice) a mladších, které na rozdíl od starších zemnic nepřesahují

půdorys stávající zástavby. Z vrcholně gotických staveb, jimž předcházela asanace původního jižního křídla středního traktu, se po renesančních a barokních přestavbách zachovaly jen základy dvorní fasády jižního křídla středního traktu a zbytky základů pod dnešní jižní obvodovou zdí středního a zadního traktu, kde je výzkum sledoval v délce téměř 16 m. Je nápadné, že základy této jižní zdi (minimální š. 120 cm), které končily pod pilířem základového pasu jedné z barokních příček, respektují orientaci gotického sklepa pod západní polovinou jižního souseda (čp. 638/I). Pokud budoucí výzkum v zadním dvoře čp. 630/I nenalezne k této zdi severní paralelu, nebude možno zcela vyloučit, že vymezovala parcelu jižního souseda. Její základy zčásti využila stávající renesanční jižní obvodová zeď středního a zadního traktu čp. 630/I, kterou povrchový stavebně historický průzkum interpretoval jako raně gotickou ohradní zeď Týna.

Lze očekávat, že závěrečná etapa výzkumu čp. 630/I v jeho zadním dvoře nahradí ztráty informací, jimiž trpí každý výzkum v interiérech, kde souvislosti byly narušeny základovými konstrukcemi obvodových zdí i příček a četnými objekty.

Ladislav Hrdlička

Archeologický dohled při rekonstrukci vodovodní sítě v ulicích kolem ungeltního bloku
Zvrstvení historického nadloží bylo dokumentováno při rekonstrukci vodovodu v ulicích Malá Štupartská, Štupartská a Týnská. V Malé Štupartské (parcela č. 1067) byla opakovaně zachycena dlažba komunikace stejně jako v ulici Štupartské (parcela č. 1066). Počet úprav komunikace v jednotlivých dokumentovaných sondách kolísá a napovídá tomu, že úpravy probíhaly živelně a lokálně. Před jižním průčelím domu čp. 642/I byl vytipován výrazný zahlabený objekt, který lze s největší pravděpodobností interpretovat jako zaoblený východní roh příkopu, opevňujícího nejstarší jádro Týnského dvora. Jižní strana příkopu probíhala patrně v jižní polovině Štupartské ulice a jeho západní strana překřížila trasu rekonstruovaného vodovodu západně od rozhraní domů čp. 641/I a 610/I. V Týnské ulici (parcela č. 1063) prořal výkop vodovodu východní závěr raně gotického předchůdce dnešního Týnského kostela a zdiva domů, které ustoupily vrcholně gotické novostavbě chrámu. V prostoru vyústění Týnské do Štupartské ulice byl částečně zachycen kostrový hrob: hřbitovní horizont je stratigraficky starší než příkop Týnského dvora. Další průběh západní strany příkopu byl s největší pravděpodobností zaznamenán v západním průjezdu do Ungeltu - západní hrana příkopu zde probíhala zhruba 2 m před západní frontou domu čp. 639/I a východní hrana uvnitř průjezdu. Historické terény byly v prostoru jižní části Týnské ulice kompletně zničeny. V druhé části Týnské ulice, procházející v severním sousedství ungeltního bloku (parcela č. 1062), byly výkopy pro vodovod realizovány většinou v recentní-mi zásahy rozrušených terénech. V několika málo výjimkách byly znovu zachyceny opakované úpravy povrchu středověké komunikace; před domem čp. 631/I byl pod nejstarší z nich zjištěn blíže neinterpretovatelný více než 1 m zahlabený objekt.

Zdeněk Draoun

PRAHA 2 - NOVÉ MĚSTO

UL. NA ZBOŘENCI

V letech 1978 a 1979 provedlo PSSPPOP předstihový záchranný výzkum před stavbou nového objektu v čp. 273/II. Ve dvou časových etapách zde byly realizovány dvě sondy. Sonda I: ve východní části parcely, o rozměrech 1,5 x 2,5 m. Necelé 2 m pod dnešním terénem, na kótě 202,04, nasedaly novověké destrukční vrstvy přímo na podložní šterkopísek. Sonda II: v západní části parcely, o rozměrech 3,5 x 6 m. Většinu plochy sondy zaujímala odpadní jímka a základy novověkých objektů. Zlomek původní terénní situace byl zjištěn

pouze na několika čtverečních metrech, mezi dvěma novověkými zdmi, probíhajícími ve směru západ-východ 120 cm od sebe. Podloží, tvořené zahliněnými šterkopísky, klesalo směrem k západu, z kóty 203,85 na 203,10. Na ně nasedalo několik vrstev střídavě sídlištního a splachového charakteru o celkové výšce 40 - 50 cm. Toto souvrství je datováno keramikou, v níž převládají formy se vzhůru vytaženými okraji, do 13. stol. Přiléhá těsně ke zdi z lomových kamenů, jejíž východní líc jsme odkryli pod plentou zdi sousedního domu čp. 272/11. Destrukční vrstva této zdi je nejmladší zachycenou středověkou vrstvou. Nad ní, až do dnešní úrovně, byly zjištěny pouze novověké násypy.

Michal Tryml

PRAHA 2 - VYŠEHRAD

Terénní práce v letech 1979-1981 se soustředily na dva celky. Prvý (v letech 1979-1980) byl výzkum na kanovnické zahradě na sever od baziliky sv. Vavřince. Druhý celek, započatý v r. 1981 archeologickým výzkumem interiéru jižní lodi baziliky sv. Petra a Pavla, otevřel novou problematiku a etapu výzkumnou, V r. 1979 byl také vyzvednut sarkofág v hrobu továrníka Odkolka a byla provedena další stratigrafická pozorování a průzkum terénní situace. Při vyzvednutí sarkofágu bylo prokázáno, že je zachován původní profil na severní a částečně také na východní stěně v Odkolkově hrobce. Sarkofág byl zapuštěn do původní podlahy jižní lodi románské baziliky. Krycí deska sarkofágu byla rozlomena a odsunuta stranou mimo jeho půdorys. Sarkofág byl původně uložen v úrovni dlaždicové podlahy, kterou tvořily opukové desky čtvercového a obdélníkového formátu. Je ho možno datovat nejpozději do 12. stol. nebo do doby starší. Nelze ho dosti dobře klást do stol. 13. a do období mladšího. Vylučuje to použití tzv. řeckého kříže na obou čelních stranách sarkofágu a dále to, že krycí deska byla bez jakéhokoli textu a výzdoby. Lze ho spojovat s pohřbem význačné církevní nebo světské osoby, která byla uložena v kapitulním kostele. I když její uložení v boční jižní lodi klasifikuje její postavení ve společnosti a současně naznačuje, že významnější pohřebiště v interiéru kostela - románská krypta Přemyslovců - byla situována na jiném místě, pravděpodobně západním směrem v dnešním kostele. Prvý celek výzkumných prací v roce 1979 - 1980 byl řešen na kanovnické zahradě u čp. 14 sondami S-172, S-173, S-174, S-178, S-179, S-180. Byly zde zjištěny sídlištní terény, datovatelné nejdříve do konce 10. a průběhu 11. stol., které souvisejí s nejstaršími objekty v těchto místech. Předpokládané pokračování hřbitova, který byl zjištěn u baziliky sv. Vavřince na straně západní, jižní a východní, se v těchto místech nenachází. Jestliže tedy hřbitov na straně severní nebyl, bylo to způsobeno tím, že zjištěné objekty souvisely s nejstarší fází baziliky a současně ani v pozdější době (13. - 14. stol.) zde k pohřbům nedocházelo, protože objekty sloužily budově děkanství, která je v těchto místech doložena v písemných pramenech již počátkem 14. stol. Ze sond, které byly vyhloubeny v zahradě, je nejdůležitější sonda S-178, která zachytila základové zdivo starého děkanství položené na černé sídlištní vrstvě s keramikou 11. a 12. stol. Z této vrstvy pochází také dvojice dobře zachovaných ostruh s bodcem. Ve vrstvě byly rovněž nalezeny zlomky červených pískovců, ale amorfních tvarů, které ležely v úrovni rostlého terénu. Mezi těmito pískovci bylo i několik zlomků světle žlutavé barvy. V půdorysu sondy v jejím jižním a západním směru byly dvě dlažby. Mladší dlažba byla vytvořena zlomky cihel o síle 4 cm a šířce 18 cm a zlomky dlaždic nepolévaných bez výzdoby o rozměrech 18 x 18 x 4,5 cm. Tato dlažba částečně překrývala starší dlažbu, která byla rovněž v západní a severní části sondy a byla vytvořena smíšeným typem materiálů z plochých lomových opukových kamenů, křemenných valounů, zlomků cihel a dlaždic čtvercového formátu o rozměrech 19 x 19 cm. Některé z cihel mají zachovány formáty o rozměrech 25 x 13 x 4,5 cm. Mezi opukou, která má lomový charakter, byly zlomky červených pískovců koláčkovitého tvaru bez výzdoby o rozměrech 32 x 12, 25 x 8 cm (téměř čtvercového tvaru). Oba krystalického charakteru,

prvý hnědě kávové barvy, druhý červeně okrový. Severní profil této sondy naznačuje, že dlažba vznikla na úrovni černé sídlištní vrstvy, ale mimo její horizont. V sondě S-179, která byla položena ve střední části zahrady na jižní straně při západní obvodové zdi, byla zjištěna užší opuková zeď orientovaná od západu k východu a navazující na zdivo, zjištěné v r. 1979. Pod opukovou zdí byla nalezena jáma téměř kruhového tvaru, jejíž dno bylo 112 cm od povrchu rostlého dna sondy. S celkovým zahloubením dosáhla jáma hloubky téměř 2,80 m pod úroveň povrchu terénu zahrady. Zásyp jámy byl homogenní, stejnorodý, vytvořen humózní sídlištní hlínou. Zeď byla postavena do zásypu jámy. Zásyp byl téměř bez nálezů, pouze 22 cm nad dnem jámy byl nalezen zlomek červeného pískovce. V sondě S-180 byla nalezena složitá situace d'vou sídlištních kamenných objektů navzájem se překrývajících. Na východní části sondy byla nalezena křemencová podlaha, která postupovala od východu k západu a na západní straně, kde byl otevřen profil, bylo patrné, že je podložena jednou vrstvou opukových kamenů. Její nerovný povrch byl zaléván vápennou maltovinou nestejně kvality. V západní části sondy přecházelo zdivo do sond zjištěných v předchozím roce (S-172) a vytvářelo společně se zdivem nalezeným při výzkumu v letech 1924-1935 v oblasti chodníku na jih od kaple sv. Vojtěcha mladší objekt, poměrně jednoduše zahloubený do destrukce prvního; je orientován v ose západ-východ. Na základě hospodářské smlouvy v době generální opravy kostela sv. Petra a Pavla byl v r. 1981 zahájen archeologický výzkum interiéru stavby. Před vlastním výzkumem byl proveden stavebně historický průzkum, geofyzikální, geoelektrický, geomagnetický, tepelněfyzikální aj. Po zajištění mobiliáře, obrazů aj. a rozebrání kostelních lavic byla otevřena terénní situace v sektorech a, b, c, d, e, (S-181, S-182, S-183, S-184, S-185). V jednotlivých sektorech se podařilo téměř ve všech sondách dosáhnout úroveň rostlého terénu, který byl v průměru 170 - 190 cm pod úroveň teracové dlažby. Po skrývání nadložních terénů bylo možno v oblasti výzkumu rozlišit dvě výraznější skupiny zdiva, které jsou pozorovatelné i stratigraficky. Prvé zdivo - starší se širokým základovým pasem i předzákladem, které je v nestejně intenzitě zachytitelné ve všech sektorech, leží na rostlém terénu, patří do starší fáze baziliky (3. etapa). Jeho šířka je v průměru 120 - 160 cm včetně vlastního předzákladu. Nad tímto zdivem leží další zdivo, do něhož jsou navázány čtvercové pilíře dnešních arkád baziliky. Základové zdivo pod vlastními pilíři sloupů je různorodé, místy vytváří strukturu vyšších podélných nepravidelných kamenů, připomínajících kvádrkové plotny. Některé části základů tohoto mladšího zdiva jsou vytvořeny rozdílnou technikou, mající charakter tzv. šibrového zdiva. V sektoru d (S-184) je ve spojovacím pasu zavázán čtvercový pilíř stojící arkády a další pilíř na východní straně ze sektoru c (S-183) je rovněž zapojen do souvislého podélného pasu. V pasuje současně v západní části naznačeno základové torzo (?) dalšího pilíře, které nerespektuje schéma dnešních pilířů a nutně pochází ze starší stavby 3. fáze. Jestliže starší fázi ztotožníme s třetí etapou kostela, kterou klademe po r. 1249, a mladší fázi s etapou Karla IV., kterou klademe po r. 1369, potom je toto schéma pozůstatkem zatím blíže neznámého stavebního záměru předkarlovske baziliky. Co do rozsahu je starší předkarlovske fáze mnohem rozsáhlejší a podstatně dále umístěna na západ, než se dosud předpokládalo. Dosáhla téměř, co do velikosti, kostela Karla IV. V jižní lodi bylo zjištěno celkem osmadvacet hrobů, z nichž hroby č. 1 a č. 28 by mohly pocházet podle svého stratigrafického umístění z 11. a 12. stol. Ostatní hroby je možno datovat do 13. - 16. stol. U všech hrobů je pohřební ritus vrcholně středověký. Nalezené hroby musí nutně pocházet od příslušníků kapituly nebo případně mecenášů kostela. Zatím je nelze ztotožnit s žádným konkrétním historickým hrobem. Prvý rok archeologického výzkumu v interiéru baziliky sv. Petra a Pavla přispěl podstatným způsobem k poznání vývoje stavby a současně výkopem interiéru byla zahájena závěrečná etapa poznání tohoto největšího stavebního komplexu na Vyšehradě.

V letech 1979-1980 byly rovněž na Vyšehradě prováděny drobné záchranné akce v souvislosti s rekonstrukcí elektrické sítě, která je kabelována. Byl sledován výkop od Táborské brány až ke kostelu sv. Petra a Pavla, hloubky výkopu dosahovaly 60 - 70 cm a šířky 30 - 40 cm. V ul. K rotundě před budovou čp. 100/10 byly ve třech případech zjištěny koruny mladšího zdiva, související s barokní výstavbou, ale bez archeologických nálezů. Dále bylo nalezeno v trase výkopu podél hřbitovní zdi na severu od románského mostu množství románského opukového zdiva v druhotné poloze; pochází patrně z komunikace, která sloužila ke vstupu do románské baziliky. Byla rovněž zjištěna na původním místě opuková vstupní plotna s oblým reliéfem a další zlomky z jemnozrnného pískovce s jemnými razůrami. Dále byly nalezeny při výkopu dva rozrušené hroby na západní straně před kaplí Panny Marie Šancovní. Rovněž bylo zjištěno zdivo před jihovýchodním nárožím rotundy sv. Martina na rozhraní chodníku a vozovky v hloubce cca 220 cm pod úroveň podlahy rotundy. Není vyloučeno, že toto zdivo na východ od rotundy mohlo patřit románské hradbě nebo případně bráně, která je v těchto místech zmiňována v písemných pramenech z počátku 14. stol. jako tzv. brána svatomartinská. Další záchranná akce byla při výkopu základů pro trafostanici na jižní straně rotundy sv. Martina, kde byla nalezena základová hradební zeď v orientaci sever-jih, která pokračuje patrně neporušená jižním směrem. Datování hradební zdi je bez průvodního materiálu obtížné. Podle charakteru zdiva a jeho pojiva není vyloučeno, že by mohlo jít i o předrománskou hradbu. Bližší podrobnosti a ověření může přinést pouze výzkum.

Bořivoj Nechvátal

PRAHA 5 -JINONICE

Od r. 1977 se pozornost archeologického oddělení MMP soustřeďuje na území na jihozápadním okraji Prahy. Realizace velkých investičních záměrů (dopravní okruh H, Jihozápadní Město, komunikační přivaděč pro JZM apod.) vyvolává rozsáhlé předstihové i záchranné archeologické výzkumy. Katastry obcí Řeporyje, Stodůlky a Jinonice, jejichž osou je Prokopský potok, jsou velmi bohaté na pozůstatky pravěkého i časně historického osídlení.

V r. 1981 proběhl kromě další etapy výzkumu při výstavbě Jihozápadního Města na Malé Ohradě i záchranný archeologický výzkum v Jinonicích. Jeho předmětem bylo staveniště stavebního dvora Metrostavu, určeného pro realizaci trasy B metra. Staveniště zaujalo prostor mezi stadiónem TJ Motorlet na severu a ul. Stodůleckou na jihu (parcela č. 174), patřící původně Státnímu statku Praha, zahradnictví Jinonice. Ve vzdálenosti asi 200 m západně odtud byly v r. 1964 objeveny pozůstatky sídliště bylanské kultury a ojedinělý objekt kultury nálevkovitých pohárů (výzkum AÚ ČSAV - J. Fridrich) a v severozápadním sousedství baterie železářských pecí z přelomu letopočtu (J. Fridrich, Nález laténsko-římských železářských pecí v Praze-Jinonicích, AR XVI, 1964, str. 503 - 512). Na východ od staveniště se podařilo zjistit doklady mla-dohradištního osídlení (I. Pavlů, Pražská keramika ve 12. až 13. století, Praha 1971) a kulturní vrstvu osady kultury knovízské (výzkum MMP - N. Mašek, nepublikováno). Sídlíště knovízské kultury se rozkládalo i v jižním sousedství staveniště, což dokazují výsledky povrchového průzkumu prováděného v sedmdesátých letech. Toto území je dnes zničeno neohlášenou výstavbou dalšího hřiště TJ - Motorlet. Skrývka pro stavební dvůr Metrostavu byla provedena na ploše větší než 2 ha. Velký rozsah skryté plochy a nedostatek pracovních sil, vyplývající z omezeného přídeľu finančních prostředků, ovlivnily metodu záchranného výzkumu. U východního okraje plochy se rýsovaly dva objekty přímo na povrchu skrývky (obj. 1 a 2), okolní prostor, pokrytý zbytkem humusu, byl prozkoumán třemi plošnými sondami (rozměry 5 x 10 m, 5 x 10 m, 2 x 10 m) a soustavou vrtů, provedených ruční geologickou sondou. V plošné sondě II byl objeven obj. č. 3 a vrtané sondy vedly k odkryvu

obj. č. 4. Střední část plochy, kde nad podloží zbyvala ještě 20 - 40 cm mocná vrstva humusu, byla zkoumána pomocí sítě vrtů, vzdálených od sebe 2 m. Tímto způsobem se podařilo zachytit skupinu objektů č. 5 až 7. Na západním okraji skrývky byly severojižním směrem položeny tři plošné sondy o rozměrech 2 x 10 m, 2 x 15 m a 2 x 8 m, v jihozápadním rohu je doplňovala další sonda o rozměrech 6 x 6 m, která odhalila obj. č. 8. Předchozí plošné sondy byly negativní. Zbytek plochy byl opět zkoumán pomocí vrtů, uspořádaných ve dvoumetrových rozestupech ve dvou řadách, vzdálených od sebe 4 m, severojižním směrem středem plochy. Výsledek této sondáže byl rovněž negativní. Po celé ploše skrývky byly roztroušeny zlomky keramiky. Ve střední a východní části plochy to byly zlomky patřící kultuře knovízské (štitarskému stupni), v západní části převažovaly drobné, otřelé, vesměs atypické fragmenty. Pazourková čepelka, nalezená u západního okraje skrývky, může svědčit o tom, že tyto nálezy patří eneolitickému osídlení, jehož stopy zachytil záchranný výzkum v r. 1964 (viz výše). Jádrem záchranného výzkumu se staly objekty 1 - 8, zachycené sondáží, které tvořily dvě skupiny, vzdálené od sebe 60 - 70 m.

V první skupině objektů byla okrouhlá jáma - obj. č. 1 - s plochým dnem, v jehož středu bylo ohniště (Ø ústí 310 cm, Ø dna 280 cm, Ø ohniště 150 cm, hloubka 110 cm); dále sem patří zásobnicová jáma - obj. č. 2 - (Ø ústí 190 cm, Ø dna 240 cm, hloubka 145 cm) a oválné zahloubení - obj. č. 3 - orientované západ-východ, se dvěma kulovými jamkami na koncích podélné osy (délka 260 cm, šířka 200 cm, hloubka 35 cm). Největším objektem této skupiny - obj. č. 4 - je oválná zahloubená chata, orientovaná také západ-východ (délka 620 cm, šířka 390 cm, hloubka 30 - 80 cm). Tyto objekty tvořily vrcholy nepravidelného čtyřúhelníka, jehož stranami jsou spojnice objektů 4 a 2 = 12,5 m, 2 a 1 = 10 m, 1 a 3 = 3 m, 3 a 4 = 13,5 m.

Druhá skupina zahrnovala objekty č. 5 - 7. Obj. č. 5 byla okrouhlá jáma, na jejímž povrchu se objevilo ohniště (Ø ústí 220 cm, Ø dna 140 cm, hloubka 95 cm). Na jihovýchodní straně tvořila stěna jámy stupeň, který se táhl podél poloviny jejího obvodu. Ve vzdálenosti 11 m na východ se nacházel obj. č. 6 - zahloubená chata nepravidelně oválného tvaru, orientovaná severovýchod - jihovýchod (délka 575 cm, šířka 415 cm, maximální hloubka 60 cm), s ohništěm uprostřed. Obj. č. 7 byl od chaty vzdálen 6 m na severovýchod. Bylo to mísovité zahloubení oválného tvaru, orientované východ-západ (délka 250 cm, šířka 195 cm, hloubka 108 cm). Jeho východní okraj nebyl odhalen v celém rozsahu, protože je překrývala hromada skrytého humusu.

Objekt č. 8 v západní části skrývky byl zcela izolovaný. Tvořila jej okrouhlá jáma, jejíž stěny se rozšiřovaly ke dnu (Ø ústí 102 cm, Ø dna 120 cm, hloubka 42 cm).

Všechny objekty obsahovaly především zlomky keramiky, dále zvířecí kosti a mazanici. V obj. č. 4 bylo patrně v původní poloze, na dně, odkryto drtidlo. Nejméně nálezů, jen několik zlomků keramiky, obsahoval obj. č. 8. Keramický inventář je jednotný a dovoluje všechny prozkoumané objekty datovat do štitarského stupně knovízské kultury. Nálezy nejsou dosud laboratorně zpracovány, a proto nemohly být ani odborně vyhodnoceny. Předběžně lze říci, že neobsahují prvky mladší a pozdní fáze tohoto stupně. Zajímavé je skupinové uspořádání objektů. Podle výsledků popsaného kombinovaného průzkumu nebyly v nejbližším sousedství těchto skupin žádné další objekty. Je proto pravděpodobné, že se podařilo zachytit dvě sídelní jednotky - usedlosti - jedné osady. Potvrzení této domněnky umožní pečlivý rozbor keramických nálezů.

Marie Fridrichová

PRAHA 5 - MALÁ STRANA

PLASKÁ UL.

Při adaptaci prodejny potravin v čp. 612/III byla v jedné místnosti snižována úroveň podlahy (kóta 192,9) o 3,55 m. Zastižené zděné nároží bylo na základě stavební techniky

interpretováno jako jihovýchodní nároží Újezdské brány. Dokumentovaný výkop se přes svou značnou hloubku nedostal pod bázi písčito-hlinitých násypů se stavební sutí.

Jarmila Čiháková-Draganová

ÚJEZD

V březnu 1980 pokračovaly zemní práce na VTL plynovodu Strahov - Malá Strana v prostoru Újezda, které sledovali pracovníci PSSPPOP. Protože hloubka výkopové rýhy (150 cm) zasahovala jen do barokních navážek, zaměřil se dohled na stavební jámy v severu závěru stavby (kóta vozovky 193,2 a 192,9). Jáma u čp. 415/III (kóta dna 189,4) přinesla 130 cm vysokou stratigrafii nejsvrchnějších poloh podloží, jáma u čp. 612/III prořala celým svým půdorysem velký zahloubený objekt, vyplněný nedatovatelným náplavem.

Jarmila Čiháková-Draganová

PRAHA 5 – RADOTÍN

TOPASOVÁ UL.

V dubnu 1981 byl majitelem domku čp. 29 v Topasové ul. v Praze 5 - Radotíně ohlášen archeologickému oddělení MMP nález kostrového hrobu. K nálezu došlo při odkopávání svahu pro stavbu garáže. Lokalita se nachází na severovýchodním okraji Radotína, na svahu spadajícím od jihovýchodu do údolí Berounky. Hrob byl částečně porušen již ve třicátých letech při stavbě domku čp. 29. část zachycené hrobové jámy měla nepravidelně oválný tvar a od vnějšího okraje se šikmo dolů zužovala. Dno hrobové jámy bylo v hloubce 140 cm, z toho zahloubení do spraše činilo 56 cm. Výplň tvořil hnědožlutý hlinitý materiál s drobnými valounky. Z kostry zůstala neporušena část hrudní partie a nohy. Lze předpokládat polohu na levém boku, hlavou k severovýchodu. V severozápadní části hrobové jámy, tj. za týlem předpokládané hlavy, byla uložena miska oble kónického tvaru. Měla lalokovitý výčnělek se dvěma vertikálními otvory, vytažený z lištovitého okraje. Tato miska představuje tvar známý z řady pohřebišť kultury zvoncovitých pohárů.

Josef Havel

PRAHA 5 - ŘEPORYJE

V prostoru zahradnictví na jihozápadním okraji obce (parcela č. 389) byl v květnu 1980 zjištěn pracovníky archeologického oddělení MMP nehlášený výkop pro vodovodní potrubí. Výkopem byla porušena sídlištní jáma oválného tvaru s 0 130 - 180 cm, hluboká 110 cm. Obsahovala velice bohatý keramický inventář, který ji jednoznačně řadí do štítarské fáze knovízské kultury. Na východním okraji obce, jižně od ul. Hasákovy, bylo již dříve sběry na poli (parcela č. 1538) zjištěno intenzivní osídlení bylanské kultury. V r. 1980 byl výkopem pro dálkový kabel porušen sídlištní objekt - kruhovitá jáma o 0 180 cm, 100 cm hluboká (50 cm zahloubená do sprašového podloží). Jáma obsahovala běžný keramický materiál bylanské kultury.

Jan Kovářík

MNV Řeporyje zahájil na jaře 1981 výstavbu mateřské školky na parcele č. 1475, jižně od areálu ZDŠ, mezi ulicemi Mladých budovatelů a Komunální, na jižním okraji obce, v místech, kde byly povrchové sběry doloženy nálezy neolitické keramiky (sběry Z. Sedláčka a J. Hrudky, uložené v archeologickém oddělení MMP). Lokalita se nachází na mírném svahu, který se sklání k jihu k nedalekému bezejmennému potůčku, vlévajícímu se do Dalejského

potoka. Skrývka humusu postihla plochu asi 1 ha. Z tohoto rozsahu se podařilo prozkoumat přibližně polovinu. Záchraný výzkum zachytil celkem dvaatřicet sídlištních objektů. Většina z nich patří kulturám s volutovou a vypíchanou keramikou. U větší části objektů byl začištěn obrys a získán datovací materiál. Jen třetina z nich mohla být prozkoumána v úplnosti. Jednalo se o zásobní jámy - sila - a tzv. jámy stavební. Ojediněle se podařilo na ploše rozlišit i kulové jamky, nedostatek času a pracovních sil však nedovolil sledovat případné půdorysy staveb. Kromě neolitických objektů byla prozkoumána jáma z pozdní doby kamenné a dva objekty kultury laténské. Na protější straně údolí potůčku bylo v r. 1977 zachyceno rozsáhlé sídliště obou neolitických kultur. Osada, objevená v r. 1981, je tedy druhým celkem patrně jednoho sídelního regionu.

Marie Fridrichová

MALÁ OHRADA

V dubnu 1979 zahájilo archeologické oddělení MMP rozsáhlý předstihový výzkum v prostoru výstavby Jihozápadního Města, v Praze 5 na Malé Ohradě. Lokalita se nachází severozápadně od obce na mírném návrší, obtékaném ze severu a východu Prokopským potokem (parcela č. 2166). Povrchovými sběry zde bylo v předchozích letech zjištěno intenzivní osídlení knovízské kultury a nálezy z doby římské a hradištní (PSH XIII, 1981, str. 183). Výzkum, který měl původně proběhnout pouze v r. 1979, byl vzhledem k důležitosti nálezů a posunu termínů stavby prodloužen do r. 1981. Proběhl tedy ve třech sezónách (1979: duben-prosinec; 1980: květen-listopad; 1981: červen-říjen) a svým rozsahem patří k největším výzkumům realizovaným na území Prahy. Na ploše více než 11 ha bylo postupně odkryto osmadvacet sektorů (I až XXVIII). Vzhledem ke zvolené technice odkryvu (ke stržení ornice, jejíž síla se podle místa pohybovala mezi 25 - 100 cm, bylo použito buldozeru) se šířka sektorů pohybovala mezi 8 - 10 m, délka mezi 10 - 100 m. Z celkové plochy tak byla odkryta, začištěna a prozkoumána plocha téměř 1,5 ha. V průběhu tříletého výzkumu bylo zdokumentováno pět set sídlištních objektů a dvaapadesát kostrových hrobů. Největší část objektů patří knovízské kultuře Reineckova stupně HaA, s poměrně častým výskytem kostrových pohřbů v sídlištních jamách. Počtem celků stojí na druhém místě sídliště kultury nálevkovitých pohárů a dále kultury bylanské. V rozsahu daleko menším byly zachyceny nálezy kultury únětické, doby římské a starší doby hradištní. Z celkového počtu kostrových hrobů náleželo pět kultuře se šňůrovou keramikou, přičemž hrob č. 26 patří svým inventářem k nejbohatším celkům tohoto období na našem území. Kultura zvoncovitých pohárů je zastoupena jedním hrobem, dva hroby s kostrami v natažené poloze v orientaci jihozápad-severo-východ a bez doprovodného materiálu nelze zatím blíže zařadit. Hroby únětické kultury (celkem čtyřiačtyřicet) byly rozloženy ve třech oddělených skupinách. Nejzajímavější materiál obsahovaly hroby starší fáze únětické kultury s bohatou kolekcí keramiky. V průběhu sezóny 1981 získal výzkum vzhledem k postupu stavebních prací charakter ryze záchraný. Průběžný stavební dohled se záchranými výzkumy bude na lokalitě (ostatně jako na celém prostoru výstavby Jihozápadního Města) probíhat i v následujících letech. Zpracování takto rozsáhlého výzkumu si samozřejmě vyžádá delší dobu, a proto i tato první zpráva je charakteru ryze informativního.

Jan Kovářík

PRAHA 5 - SMÍCHOV

V letech 1979 - 1980 provádělo PSSPPOP sondáž v bloku, určeném k částečné demolici pro budoucí stanici metra Moskevská na trase B. Blok ohraničovaly ulice Nádražní, Plzeňská, Stroupežnického a Bozděchova. Průzkum se soustředil na jeho východní polovinu, lemující

Nádražní třídu ve směru sever-jih. Raně středověké osídlení kolem této křižovatky U Anděla nebylo dosud zaznamenáno, nejbližší známé stavby, např. sv. Vavřinec pod Petřínem, Újezd, tzv. Plaský klášter, kostel sv. Jakuba s osadou či kostel sv. Jana Na prádle, jsou odtud dosti vzdálené. Teprve r. 1342 se zakládá kartuziánský klášter, patrně kdesi mezi svatojakubskou osadou a dnešní ulicí Na Bělidle, vedoucí k někdejšímu vltavskému přívozu. K r. 1386 se dozvídáme, že převor kláštera kartouzského dal zaměřit pole „za klášterními chmelnicemi od potoka Košířského až k přívozu Vyšehradskému“ na 24 rovné díly (Hansi, Smíchovsko a Zbraslavsko, Smíchov 1899, str. 358). V pasportizaci pražských čtvrtí, prováděné SÚRPMO v r. 1960, je uveden rozbor aplikace středověkých měr (loktů a provazců) na situaci, zanesenou ve stabilním katastru z r. 1840 s řadou nápadně pravidelných parcel, z něhož plynula hypotéza, že kartuziánská ves byla oboustranným silničním typem, majícím čtrnáct usedlostí na východní straně a deset na západní, tj. právě v místech zmíněného bloku určeného k demolici. Tuto hypotézu jsme měli na zřeteli, když jsme volili polohu sond tak, aby případně zachytily rozhraní jednotlivých parcel. Náš záměr však nebyl úspěšný, jednak pro nepříznivé podmínky pro výzkum, zvláště plošný, jednak pro novodobé zásahy, likvidující středověké horizonty. Ty jsme zjistili jak v sondě I. na parcele č. 2947 ve Stroupežnického ul., tak zejména v sondě II., 28 m dlouhé ve směru východ-západ na parcele č. 2942 na Nádražní třídě, kde v souvrství recentních navážek převládala hlína s cihelnou drtí a teprve v hloubce 4,7 m pod dnešním povrchem nastupoval podložní šterkopísek, nejprve zahliněný a na kótě 190,6 čistý. Poněvadž na plánu stabilního katastru lze sledovat na třech místech v nedalekém okolí označení Ziegelhütte, soudím, že neobvykle velké množství cihelného odpadu v našich sondách vzniklo tak, že rozsáhlé těžební jámy pro potřebu cihelen byly postupně zavezeny a místo zarovnáno pro stavební účely. Úvaha, že tyto jámy zničily původní souvrství, byla potvrzena, když později během stavby vznikl profil, táhnoucí se asi středem bloku ve směru sever-jih, v němž se pod recentní navázkou objevila na kótě 194,40 již souvislá pokrývka šterkopísku, leč poněkud jiného charakteru než vltavského; šlo patrně o inundační území Košířského potoka. V tomto profilu byl zjištěn řez jámou se svislými stěnami a rovným dnem, o zachované šíři 210 cm; v jejím severním sousedství se do šterkopísku zahlubovaly tři mělké kúlové jamky. Hlinitá výplň objektu obsahovala hojně keramických střepů, opracovaný kostěný hrot a do výplně se vklíňovala téměř souvislá vrstva zlomků mazanice. Soubor keramiky, v němž se vyskytoval jak tenkostěnný hlazený materiál amfor či misek, tak hrubší, leckdy prstované střepy silnostěnných zásobnic, se celkově svým charakterem hlásil do střední doby bronzové, a to spíše do její starší fáze, neboť v materiálech i tvarech tušíme ještě doznívání kultury únětické. V oblasti Smíchova nález z této doby dosud nebyl zaznamenán.

Helena Olmerová

PRAHA 5 - STODŮLKY

Při pravidelném terénním průzkumu v oblasti staveniště Jihozápadního Města bylo v květnu 1980 objeveno pracovníky archeologického oddělení MMP žárové pohřebiště knovízské kultury. Lokalita se nachází na parcele č. 2160, na mírném svahu spadajícím severním směrem k Prokopskému potoku, v neprostřední blízkosti rozsáhlého sídliště knovízské kultury, zkoumaného v r. 1978 (M. Fridrichová, PSH XIII, 1981, str. 183 - 184). Na celé ploše byla odstraněna vrstva humusu o mocnosti 60 - 90 cm, čímž vlastně došlo ke zničení pohřebiště. Ve třinácti objevených žárových hrobech zůstaly zachovány pouze zlomky ze spodních částí nádob a spálené kůstky. Ve dvou případech, kdy popelnice byla postavena dnem vzhůru, zůstaly zachovány okraje amforo-vitých zásobniček. Rámcově můžeme pohřebiště datovat do Reineckova stupně HaA2.

Jan Kovářík

PRAHA 6 - DOLNÍ LIBOC

S postupující výstavbou bytových jednotek v Praze 6 - Dolní Liboci pokračoval i výzkum PSSPPOP, který se v letech 1979-1981 přesunul z areálu čp. 10 a jeho východního okolí (PSH XI, 1978, str. 206) na staveniště Koospolu, parcela č. 438, rozkládající se západně odtud. Charakter nálezů se v tomto prostoru podstatně lišil od předchozích. Zatímco objekty zjištěné v minulých letech se omezovaly výlučně na období pravěká, nálezy na staveništi Koospolu byly skoro vesměs raně středověké. Pouze na dvou místech, a to v západní části, kde parcela č. 438 sousedila se železniční tratí, jsme v sondách XXXVI a XXXVII odkryli jámy s keramikou volutovou a vypíchanou. Bylo to pokračování neolitického osídlení, které bylo hojně zastoupeno již v čp. 10 a přes parcelu č. 438 pokračovalo dále k severozápadu, kde bylo zaznamenáno již dříve na staveništi velkokapacitních skladů. Šlo o jedno ze sídlišť prvních zemědělců na pražském území, osídlujících oblast úrodných sprašových půd; žlutá spraš tedy představovala na našem výzkumu sterilní podloží. Objekty se v něm dosti zřetelně rýsovaly pod recentní vrstvou ornice či navážky 30 - 50 cm mocnou. V sondě XXXVI to byl jednak amorfní jámový komplex, vybíhající do různě hlubokých laloků, jednak fragment jámy kotlovitého tvaru se svislými stěnami a rovným dnem; hloubka objektů byla 50 - 70 cm pod svrchní hladinou spraše. Hlinitý, navrch jílovitý zásyp obsahoval střepy často zdobené ornamenty vyspělé fáze vypíchané keramiky, zvířecí kosti, pazourkové úštěpky a zlomky mazanice. Těžiště druhého shluku neolitických jam v sondě XXXVII představovala rozměrná, 90 cm hluboká jáma se stěnami kónicky dolů rozšířenými a rovným dnem, kterou obklopovala kulturní vrstva, zahlabující se do mělkých mísovitých objektů; v jednom z nich byl nalezen fragment podložky z drtidla na obilí. Ostatní nálezový inventář představovaly především zlomky keramiky volutové, dále kosti a mazanice. Všechny ostatní objekty se rozkládaly na východní části parcely č. 438, kde bylo objeveno raně středověké sídliště, z něhož jsme zachytili asi pětadvacet objektů různého charakteru: tři pravouhlé zemnice, pět hlubších jam kotlovitých, dvě zahloubená ohniště či pícky z vypáleného jílu, cca čtrnáct amorfních jam a jeden velký kruhovitý objekt o průměru 3 m a hloubce 2,60 m (kóta 318,40), zahloubený skrze vrstvu spraše do skalního podloží, který měl stěny kónicky dolů zúžené ke dnu, do něhož byl zaražen dlouhý kůl. Funkce objektu není zcela jednoznačná; buď šlo o studnu nebo o úložný chladicí prostor pro potraviny. Inventář všech objektů tvořila keramika, zlomky mazanice a strusky, zvířecí kosti, několik železných předmětů a dva přesleny. Podle současných znalostí chronologie raně středověkých nálezů lze datovat sídliště od časného 12. stol. do stol. 13., spíše do jeho první poloviny. Jižní svah nad Litovickým (nebo též Hradním) potokem, na němž se sídliště prostíralo, je dosti vzdálen západním směrem od dosud známého historického jádra obce Dolní Liboc, které představoval shluk usedlostí oválného půdorysu na severní straně potoka; na protější straně pak byl na ostrohu excentricky umístěn kostel. Tato situace se promítla do plánů stabilního katastru z r. 1840, časově však spadá až do sklonku gotiky či počátku renesance. Jestliže se tedy první historická zpráva o Liboci váže již k r. 993 a také libocký kostel je zřejmě románského původu, naskytá se otázka, kde tedy leželo původní, raně středověké centrum, když ve zmíněném goticko-renesančním areálu jsme žádný starší nález neučinili. Odpověď, alespoň pro 12. a 13. stol., dal náš výzkum objevem raně středověkého sídliště na parcele č. 438, kde naopak absence mladších nálezů byla zcela zřetelná. Tím se ovšem dostáváme k problematice posunů staršího osídlení od pozdějších historických vesnic, který se dotýká řady dalších příměstských osad Prahy.

Helena Olmerová

PRAHA 6 - LYSOLAJE**SÍDLIŠTNÍ UL.**

Koncem května 1980 oznámil archeologickému oddělení MMP lysolajský kronikář p. Bernášek objev pravěkého kostrového hrobu. Místo nálezů je v blízkosti areálu Vysoké školy zemědělské v Suchdole, v řadě zahrádek východně od ul. Sídlištní na parcele č. 503. Majitel domku narazil při prohlubování parníku v hloubce 120 cm na lidské kosti a zlomky keramiky, z nichž byl později konstruován koflík a miska. Nález byl ohlášen se zpožděním, a tak v době naší návštěvy byl již parník osázen. Proto byl záchranný výzkum odložen a proveden až v březnu 1981. Záchranným výzkumem byla odkryta část kostry dospělého jedince. V původní poloze zůstala zachována lebka, část pravé paže a hrudníku, zbytek kostry byl odkopán. Z terénní situace lze soudit, že kostra uložená ve skrčené poloze byla horní partií otočena naznak a orientována hlavou k jihozápadu. Hrobová jáma nebyla zachycena. Hloubka uložení kostry se pohybovala mezi 120 - 130 cm. Těsně u lebky byla tlakem rozpadlá vyšší nádoba s olámaným okrajem. Chronologické zařazení uvedeného nálezového celku je opřeno o tvar koflíku. Mělká esovitá profilace jej řadí, stejně jako misku se čtyřmi oušky pod okrajem, mezi tvary známé ze starší fáze únětické kultury. Tomuto postavení neodporuje ani vyšší nádoba, která zaujímá ve starší fázi únětické kultury výjimečné postavení a nelze k ní zatím uvést žádné analogie. Nález hrobu zapadá do kontextu ostatních početných nálezů ze závěru eneolitu a počátku doby bronzové zjištěných v oblasti Lysolajského údolí a rozšiřuje počet hrobových celků ze staršího období únětické kultury na území Prahy.

Jan Kovářik

VYSOKÁ ŠKOLA ZEMĚDĚLSKÁ

Na školním pozemku Vysoké školy zemědělské v Praze 6-Suchdole, na parcele č. 376, byl v květnu 1981 proveden pracovníky archeologického oddělení MMP záchranný výzkum. Nehlášeným výkopem pro vodovodní potrubí zde bylo porušeno patnáct sídlištních objektů. Převážná část nepravidelných jam zachycených v profilu patřila kultuře s vypíchanou keramikou a kultuře nálevkovitých pohárů, jeden celek období halštatsko-laténského. Nejzajímavější byl objekt č. 14 s materiálem štítarské fáze knovízské kultury. V profilu měl obdélníkový tvar o délce 850 cm. Do spraše byl zahluoben 185 cm, maximální hloubka činila 220 cm. Na východní straně objektu byla 70 cm pod úroveň dna zahluobena kruhovitá jáma hruškovitého tvaru s max. Ø 180 cm. Výplň celého objektu byla sypká - šedá, s popelovitými a sprašovými vrstvami. Objekt obsahoval velké množství zlomků keramiky a několik drobných bronzových předmětů. Bohužel jej bylo možno, stejně jako ostatní objekty, pouze zdokumentovat a ovzorkovat. Plošný odkryv do stran byl znemožněn osázením okolních pokusných políček a pokročilou vegetační dobou. Vzhledem k tomu, že v případě objektu č. 14 jde o velice zajímavou situaci, je do budoucna uvažováno o jeho plošném odkryvu.

Jan Kovářik

PRAHA 8 - ČIMICE

V letech 1978-1981 prováděli pracovníci archeologického oddělení MMP předstihový archeologický výzkum na ploše určené pro stavbu nákupního střediska sídliště Čimice (parcely č. 28 a 32). V letech 1978 a 1979 byla před a během výzkumu celá plocha geofyzikálně zaměřena dr. V. Bártou z n.p. Geofyzika, závod Cernošice. Závěry z tohoto měření posloužily ke stanovení ploch, kde bude mít archeologický výzkum největší naději na úspěch. Navržená místa jsme doplnili systémem kopaných zjišťovacích sond, které měly revidovat výsledky geofyzikální prospekce. Výsledkem terénních prací, které v r. 1979-1981

měly charakter široce založeného plošného výzkumu, byl odkryv základů kamenné stavby, která je situována k jižní hraně parcely č. 28. Odkryté zdivo náleží k suterénní části stavby se dvěma vchody situovanými na sever a východ. Přístup k nim byl umožněn šijoví tým vstupem s částečně dochovaným schodištěm, nalezeným již v negativu. Kromě lomového zdiva, v exponovaných místech spojeného maltou, byl u severního vchodu nalezen opukový portálek. Vnitřek stavby byl zasypán hlinitojílovitým materiálem obsahujícím větší kameny, spálená dřeva a kusy mazanice. Výzkum v r. 1979 odkryl na dně do terénu zapuštěných základů podlahu z dusaného jílu. Současně se v téže výzkumné sezóně podařilo zjistit dispoziční členění stavby. Kolem základů stavby byly nalézány kulturní jámy; jejich výplň pomáhá datovat počátek stavby (datum post quem). Prostor, na němž jsou doloženy základy kamenné stavby, kulturní jámy a zbytek polozemnice (?), byl ohraničen vodním příkopem zapuštěným zčásti do skalnatého a zčásti do hlinitojílovitého podloží. Příkop měl zesílení ve formě palisády, jejíž stopy byly nalezeny při jižní straně. Na severu se k němu pojil val s hlinito-dřevěnou konstrukcí, patrnou v severozápadní části.

V r. 1979 pokračovaly práce v severní polovině zahrady, kde byla odkryta kulturní vrstva 13. stol. a rozsáhlá kamenná destrukce. Její rozsah mohl být v úplnosti sledován až po odstranění starých stromů a odbagrováním horní vrstvy humusu. Po začistění plochy bylo v západní části nalezeno zdivo zapuštěného kamenného domu s vchodem od východu, jehož severní zeď byla překryta dvojitou zdí orientovanou západ-východ o délce cca 14 m. K této dvojitě zdi byly v jedné fázi s ní přistavěny boční stěny, které vymezovaly obdélníkovou dispozici otevřenou na severní straně. Vnitřní plocha tohoto obdélníkového útvaru měla „dláždění“ z drobných kaménků. V další vývojové fázi byla k východní boční straně přistavěna další stavba obdélníkového půdorysu. Její stavební konstrukce i použitý materiál se jasně odlišovaly od dvojitě zdi orientované západ-východ. Archeologický výzkum pokračoval na parcele č. 32 při domu čp. 14, kde se prokázalo, že zdánlivé nerovnosti v terénu jsou pouhými recentními závážkami či vystupujícím skalnatým podložím. Tuto skutečnost dokládá i absence jakékoli starší středověké keramiky či dalších pozůstatků po stavebních objektech. Výjimkou jsou dosud časově neurčené zbytky stavby při jižní hraně parcely, které budou předmětem výzkumu v r. 1982. Výzkum v letech 1978-1981 poskytuje možnost sledovat vývoj a přeměny části středověké vsi od mladší doby hradištní až do novověku, a tak přináší doklady pro osídlení, které podle výzkumů v letech 1975-1977 na parcele č. 838 jižně od rybníka začíná již v pozdní době římské a probíhá intenzivněji ve staro- a středohradištním období, aby jej ukončil sídlištní horizont 13. stol.

Václav Huml

PRAHA 8 - KOBYLISY

V květnu r. 1979 bylo stavbyvedoucím IPS závod 11 oznámeno, že při zemních pracích prováděných v rámci výstavby areálu přečerpávací stanice v Praze 8 - Kobylisích byl porušen kostrový hrob. Místo nálezů se nachází na mírném svahu táhnoucím se ve směru západ-východ, v prostoru ohraničeném ulicemi Bořanovickou, Čumpelíkovou, Březiněveskou a Pakoměřickou. Hrob byl z větší části porušen při bagrování zeminy. Zachycená část hrobové jámy měla oválný půdorys o zjištěné délce 192 cm a šířce 66 - 78 cm. Absolutní hloubka (včetně navážkových vrstev) činila 180 - 210 cm. Hrobová jáma byla zahloubena do jemného šterkopískového podloží 65 - 70 cm. Z kostry byla zachycena pouze lebka a neúplná hrudní partie dospělého muže. Přes fragmentnost skeletu lze konstatovat, že zesnulý byl do hrobu položen ve skrčené poloze na levý bok, hlavou k severu. Na lebce bylo zjištěno v oblasti pravého ucha intenzivní zbarvení mědi, na levé straně zbarvení slabší. Za zády byl položen koflík esovité profilace a koflíkovitý džbáněk. Pracovníky stavby byla odevzdána měděná dýčka, která byla původně u pohřbu a při bagrování vypadla do výkopu z profilu.

Dýčka patří k nejlépe zchovalým exemplářům nalezeným na našem území a tvarově představuje téměř klasický typ dýk, užívaných v závěru staršího stupně a v mladším stupni kultury zvoncovitých pohárů ve střední Evropě.

Josef Havel

PRAHA 9 - KBELY

V únoru 1980 byl pracovníky archeologického oddělení MMP zjištěn neohlášený výkop pro vodovodní potrubí na západním okraji Kbel, v Krušovické ulici (č. parcely 2019). Při pravém okraji silnice, na úrovni parcely č. 537, byl výkopem porušen pravěký kostrový hrob. Při záchranném výzkumu byla odkryta obdélníkovitá hrobová jáma zahloubená 29 cm do spraše. Nad ní byla 32 cm silná hlinitá navážka promíšená škvárou. Povrch vozovky tvořily betonové panely. Z kostry dospělého jedince zůstaly zachovány dolní končetiny a levá polovina pánve, levá paže a pravé předloktí. Zbytek byl odbagrován. S největší pravděpodobností můžeme usuzovat na polohu kostry na zádech, s mírně pokrčenými dolními končetinami, levou paží podél těla, pravou přes tělo. Orientována byla hlavou k jihojihovýchodu. Na levém předloktí byl navlečen uzavřený náramek z bronzového drátu (Ø náramku 65 mm, Ø bronzového drátu oválného průřezu 2 mm), na pravém předloktí mírně deformovaný uzavřený náramek z bronzového drátu (Ø náramku 60 mm, Ø drátu plankonvex-ního 2 mm). Kulturní zařazení nálezu je problematické, vzhledem k tomu, že popsané náramky nejsou chronologicky citlivým ukazatelem. Po zvážení všech okolností je nejpravděpodobnější příslušnost celku ke kultuře mohylové střední doby bronzové. O několik desítek metrů severněji byla při levé straně vozovky, na úrovni parcely č. 573 a 385, zachycena ve výkopu pro kabel pravěká kulturní vrstva o mocnosti 40 cm. Z této vrstvy, která obsahovala atypické zlomky keramiky, bylo v místě širokém 95 cm, vybraném 65 cm do stěny výkopu (mělo odlišnou výplň) vyzvednuto velké množství keramických zlomků. V laboratoři z nich bylo rekonstruováno pět nádob s rohatými uchy, patřících eneolitické kultuře řivnáčské.

Jan Kovářík

PRAHA 9 - VINOŘ

Výkop pro vodovod mezi obcemi Kbely a Vinoř porušil v blízkosti Vinoře dvě archeologické lokality. Záchranný výzkum tu provedlo archeologické oddělení MMP v březnu a dubnu 1981. Po pravé straně mladoboleslavské silnice, při ústí vedlejší komunikace, vedoucí do Satalic (parcela č. 206/1), bylo ve stěnách výkopu zachyceno celkem čtrnáct sídlištních objektů. Vesměs mohly být prozkoumány jen začistěním profilů a získáním datovacího materiálu. Úplně byla prozkoumána zásobní jáma XIII a částečně odkryta chata VII. Nálezy tvoří především keramika a zvířecí kosti, kromě toho byly nalezeny přesleny (obj. VII, XIII) a železný nůž (obj. V). Keramika dovoluje zařadit objevenou část osady do mladší a pozdní doby halštatské, na závěr bylanské kultury. Superpozice, pozorovaná na profilech některých objektů (obj. V, XIV), umožňuje předpokládat větší časové rozpětí sídliště. Proti ústí silnice do Satalic překračoval výkop mladoboleslavskou výpadovku a probíhal pak přibližně severním směrem. V jeho stěnách, asi 100 m od silnice (parcela č. 200/2), bylo zjištěno seskupení dalších deseti sídlištních objektů. Také zde byly začistěny profily a získán datovací materiál. Plošným odkryvem byl prozkoumán obj. č. 1. Nálezy keramiky řadí tuto skupinu sídlištních objektů do mladší doby kamenné, ke kultuře s vypíchanou keramikou.

Marie Fridrichová

PRAHA 10 - HORNÍ MĚCHOLUPY

V květnu 1980 bylo Národním výborem v Horních Měcholupech oznámeno archeologickému oddělení MMP porušení archeologických objektů jižně od ul. Pod vartou (parcela č. 508). Na ploše 230 x 45 m (tj. 103,5 arů) byla provedena před výstavbou domů skrývka humusu o mocnosti 40 - 70 cm. Stavba je součástí budovaného sídliště Horní Měcholupy - Petrovice. Zachycení velkého počtu archeologických objektů nebylo pracovníky dodavatele oznámeno a hlášení NV přišlo až několik týdnů po provedení skrývky. Po celou tuto dobu byla lokalita soustavně porušována několika amatéry. Po zjištění všech těchto okolností byla situace ohlášena VB. Na odkryté ploše bylo zachyceno celkem čtyřicet sídlištních objektů, z nichž minimálně polovina byla porušena, a dále dva kostrové hroby. Nejvíce sídlištních jam náleželo kultuře knovízské a kultuře bylanské. Několik objektů náleželo kultuře s vypíchanou keramikou a kultuře mohylové. V hrobě č. 1, jehož oválná hrobová jáma byla zahloubena 25 cm do sprašového podloží, byla uložena ve skrčené poloze na zádech kostra dospělého jedince, hlavou orientována k jihu. Podle získaných údajů byly u kostry minimálně dvě nádoby, které byly odcizeny. Hrob č. 2 měl rovněž oválnou hrobovou jámu zahloubenou 30 cm do spraše. V hrobě byla silně strávená kostra dítěte ve skrčené poloze na pravém boku, orientována hlavou k jihu. Hrob neobsahoval žádné milodary, časové zařazení obou celků je problematické, orientací a uložením však nejvíce odpovídá kultuře únětické.

Jan Kovářík